
SYNOPSIS

INFORMASJON OM INFORMASJON

RBT/RIKSBIBLIOTEKTJENESTEN • 33. ÅRGANG

NOVEMBER 2002 • 6

Innhold

Takk for meg 307

Synopsis' framtid 308

Brev til ABM-utvikling vedr Synopsis 309

Fire avdelingsdirektører i ABM-utvikling tilsatt 310

Melwil Dewey - rationalitetens apostel 311

Norske fjernlånsdata i et bibliometrisk perspektiv 317

NVBFs 5. nordiske fjernlånskonferanse 322

IFLA 2002 i Glasgow

- Røverhistorier og naturkatastrofer – inntrykk fra IFLA 2002 325
- Statistics Section 332
- Library Theory and Research Section 334
- Document Delivery and Interlending Section 335
- Science and Technology Libraries Section 337
- Information Technology Section (SIT) 338
- Library and Research Services for Parliaments Section 341

Nytt om navn 343

Ny bibliografisk litteratur 344

«Katalogforum@nb.no» 347

RBTs høringsuttalelse vedr rapport om effektivitetsundersøkelser i universitets- og høyskolesektoren 348

RBTs høringsuttalelse vedr regelverk for forvaltning av eksternt finansiert virksomhet ved universiteter og høyskoler m.m. 351

Ny utgave av NOSP adresseliste 352

Peter Wessel Zapffes fotografier til Nasjonalbiblioteket 353

Elektronisk informasjon 354

- First Nordic Conference on Scholarly Communication 354

Kurs og konferanser 360

Summaries 361

Synopsis kan kopieres fritt og videreformidles til andre interesserte uten avgift. En forutsetning er at navn på utgiver og forfatter(e) angis – og angis korrekt. Det må ikke foretas endringer i verket. Det er ikke tillatt for rettighetshaverorganisasjoner å innkreve avgift ved kopiering fra dette verket. Det samme gjelder også RBTs øvrige publikasjoner.

Synopsis utkommer med 6 nummer i året.

Utgivelsesplan for 2002

Nr.	Frist for innlevering	Ca. utsendelse	Nr.	Frist for innlevering	Ca. utsendelse
1	10. januar	15. februar	4	7. august	13. september
2	6. mars	12. april	5	18. september	25. oktober
3	8. mai	14. juni	6	30. oktober	4. desember

Redaktør: Tertit Knudsen

Utgiver: RBT v/riksbibliotekar Kirsten Engelstad

RBT/Riksbibliotekjentesten

Kronprinsensgt. 9

P.b. 8046 Dep, 0030 Oslo

Telefon 23 11 89 00

Telefaks 23 11 89 01

Elektronisk post: synopsis@rbt.no

URL: <http://www.rbt.no>

Takk for meg!

18. november stuet nesten 150 mennesker seg sammen i RBTs lokaler. Det var invitert til gravøl for å markere at RBT/Riksbibliotek tjenesten nedlegges fra årsskiftet. Dermed avsluttes virksomheten til en institusjon som rakk å bli 33 år.

Institusjonens begravelse er en anledning til å tenke på fødselshjelperne og på alle som har bidratt til virksomheten gjennom årene.

Blant fødselshjelperne er det riktig å framheve Gerhard Munthe, daværende sjefsbibliotekar ved Det Kgl. Norske Videnskabers Selskabs Bibliotek i Trondheim og Harald L. Tveterås, daværende overbibliotekar ved Universitetsbiblioteket i Oslo. Sistnevnte sendte i januar 1967 et forslag til Kirke- og undervisningsdepartementet om opprettelsen av et Riksbibliotekarembete. Det skulle være skilt fra Universitetet i Oslo og direkte underlagt departementet. Samme år oppnevnte departementet et utvalg med Gerhard Munthe som formann. Utvalget skulle vurdere behovet for et nytt organ og eventuelt fremme forslag til instruks og arbeidsoppgaver for det nye organet. Etter høringer og regjerings-behandling vedtok Stortinget 24. januar 1969 instruks og budsjett for Riksbibliotek tjenesten.

Harald Tveterås ble Norges første Riksbibliotekar. Deretter fulgte Gerhard Munthe, Bendik Rugaas og sist undertegnede. Ved etableringen fikk RBT 3 faste stillinger. Oppgavene og staben vokste raskt, og i 2002 har RBT 16 stillinger.

Om noen år kommer det sannsynligvis mer enn én forskningsrapport som evaluerer RBTs betydning for utviklingen av norske fag- og forskningsbibliotek i et historisk perspektiv. Selv har jeg vært med i RBT i 26 år – og det har aldri vært kjedelig. Oppgavene og utfordringene har stadig forandret seg.

I de siste 14 år har flere offentlige utvalg hatt som oppgave å vurdere forslag i bibliotekmiljøet om en eventuell sammenslåing av RBT med enten Statens bibliotektilsyn og/eller Nasjonalbiblioteket. RBTs uttrykte målsetting i denne prosessen var å sikre en overgripende statlig støtte til koordinerings- og utviklingstiltak for at fag- og forskningsbibliotekene skulle kunne tilby en samlet og *lett tilgang til dokumentasjon og faglig informasjon i elektroniske kilder og biblioteksamlinger for alle som trenger det i forskning, høgre utdanning, helsevesen, forvaltning, næringsliv og yrkesliv*. Derfor argumenterte jeg for å opprettholde RBT og Statens bibliotektilsyn som selvstendige institusjoner som kunne fokusere på sine respektive målgrupper. Det var i tråd med flertallsforslaget fra det offentlige Underdal-utvalget i 1995, som understrekte at de to institusjonene måtte

samlokaliseres og få et felles styre eller råd. Situasjonen ble endret med forslaget om å slå sammen Norsk Museumsutvikling og Statens bibliotektilsyn. Resultatet ble beslutningen om en sammenslåing av alle de tre overordnede institusjonene for henholdsvis museer, folkebibliotek og fag- og forskningsbibliotek fra 1. januar 2003 i en ny institusjon: ABM-utvikling.

Interimstyret, ledelsen og ansatte i ABM-utvikling blir nå møtt med store forventninger. Målsettingen er å *bidra til bedre oppbygging, sikring og utnyttelse av landets kulturelle kapital, og ...bidra til å sette institusjonene og sektorene bedre i stand til å møte dagens og morgendagens faglige og samfunnsmessige utfordringer.* Med dette utgangspunkt står ABM-utvikling foran krevende, mangslungne og spennende utfordringer. Jeg ønsker lykke til på ferden framover!

Og til alle som jeg har samarbeidet med, både hjemme og ute, kolleger, medarbeidere og samarbeidspartnere i bibliotek, i departement, i organisasjons- og næringsliv, forskere og mange andre – til alle sammen sier jeg et varmt og oppriktig TAKK FOR MEG!

Kirsten Engelstad

Synopsis' framtid

RBT har mottatt mange henvendelser fra bibliotekarer som er bekymret for at den funksjon som Synopsis har hatt de siste 33 årene som et felles meldingsblad og kontaktforum for fagbiblioteksektoren ikke vil bli videreført innen ABM-utvikling. Mange har påpekt viktigheten av å fortsatt kunne motta dette informasjonsbladet. Det påpekes også at layout og innpakning ikke er det vesentligste, men hva bladet inneholder av viktig informasjon. Derfor kan det fortsatt gjerne være et lavkostblad uten fordyrende, glansete effekter. Forum for bibliotekarer ved små fagbibliotek har sendt en skriftlig henvendelse til ABM-utvikling v/Interimstyret med kopi til Jon Birger Østby og Riksbibliotekstjenesten hvor disse bekymringene kommer til uttrykk. Synopsis bringer brevetts innhold på neste side.

Det er ennå ikke tatt noen beslutning når det gjelder de ulike bibliotektidsskriftenes framtid i ABM-utvikling. Arbeidet med Synopsis fortsetter som normalt, inntil en beslutning er tatt. I dag ser det ut til at de to første numrene i 2003 blir utgitt etter "gammel oppskrift". Hva som vil skje etter dette er pr i dag usikkert. Informasjonsavdelingen i det nye ABM-utvikling vil utarbeide en plan for tidsskriftutgivelsene i den nye institusjonen. Vi håper å kunne gi Synopsis' lesere mer informasjon om dette i neste nummer av bladet

*Tertit Knudsen
redaktør*

Brev til ABM-utvikling vedr Synopsis

Tidsskriftet Synopsis og behovet for informasjon om og til fagbibliotek «Forum for bibliotekarer i små fagbibliotek» er en uformell interesseorganisasjon som for tiden representerer 46 medlemsbibliotek og deres moderinstitusjoner. De fleste av disse bibliotekene er bemannet med én bibliotekar som skal ivareta og personlig yte alle tradisjonelle bibliotektenester til ansatte i moderorganisasjonen og andre bibliotek.

I en hektisk hverdag er det viktig å kunne skaffe seg oversikt over relevant bibliotekfaglig informasjon på en enkel og tidsbesparende måte. Via tidsskriftet «SYNOPSIS : informasjon om informasjon» har RBT - Riksbibliotektjenesten gjennom en årrekke ivaretatt rollen som den kanskje viktigste informasjonsformidleren i bibliotekfaglige spørsmål. SYNOPSIS har også vært det eneste norske bibliotektidsskriftet med primært fagbibliotekarer som målgruppe.

Et annet moment i diskusjonen om det fortsatte behovet for et fagbibliotekorientert tidsskrift som SYNOPSIS, er den prosentvise fordelingen av bibliotekarer som arbeider i fagbibliotek og folkebibliotek. Forumet har merket seg at det i den senere tid har stått artikler både i Statens bibliotektilsyns tidsskrift *Bok og Bibliotek* (nr. 4/2002 s. 22-23) og i foreningstidsskriftet *Bibliotekaren* (nr. 2/2002 s. 10-11) som berører problemstillingen. Her anslås det at mindre enn 35% av bibliotekarene arbeider i folkebibliotek, uten at dette kan dokumenteres statistisk i skrivende stund.

SYNOPSIS holder oss oppdatert om hva som skjer av viktige begivenheter i norsk og utenlandsk bibliotekverden. Vi får rapporter fra avholdte konferanser og møter, blir orientert om EU-stoff med bibliotekrelevans, nyvinninger innen bibliotekfaget osv. Det blir stilt økende krav til fagbibliotekarenes spesialkunnskap, blant annet i vår nye rolle som veivisere, kvalitetsvurderere og tilretteleggere av informasjon på Internett. Mange bibliotekarer leser med merkepenn når et nytt nummer av SYNOPSIS formidler gode råd fra en nettspesialist som Even Flood. Bidragsyterne kommer for øvrig fra hele det bibliotekfaglige miljøet.

Abonnement på SYNOPSIS er gratis og den trykte utgaven leveres i over 2.500 eksemplarer til inn- og utland. En elektronisk versjon er tilgjengelig på <http://www.rbt.no/publikasjoner/#synopsis>. Tidsskriftet leses ikke bare av ansatte i fag- og forskningsbibliotek, men abonnentene finner vi også i mange folkebibliotek og andre institusjoner.

På bakgrunn av ovennevnte argumentasjon vil Forum for bibliotekarer i små fagbibliotek innstendig henstille om at utgivelsen av SYNOPSIS fortsetter også etter at RBT legges ned og går inn i ABM-utvikling.

Fire avdelingsdirektører i ABM-utvikling tilsatt

Det er ansatt fire avdelingsdirektører i ABM-utvikling, Statens senter for arkiv, bibliotek og museum.

Harald Mehus (60) er tilsatt som avdelingsdirektør for administrasjonsavdelingen. Mehus er i dag fungerende direktør for Norsk museumsutvikling. Før dette var han kontorsjef samme sted.

Det er tilsatt tre avdelingsdirektører for utviklingsavdelingen.

Gudmund Valderhaug (51) kommer fra stillingen som arkivsjeff ved Interkommunalt arkiv i Hordaland. Siden 1997 har han også vært leder for Landslaget for lokal- og privatarkiv (LLP).

Randi Ertesvåg (49) arbeider i dag som avdelingsleder i formidlingsavdelingen i Norsk museumsutvikling. Hun har tidligere bl.a. vært ansatt ved Stavanger Museum.

Leikny Haga Indergaard (49) er fylkesbiblioteksjef i Rogaland. I tillegg har hun fra 1. januar 2002 vært prosjektleder for Stavangerregionens søknad om status som Europeisk kulturby i 2008.

Alle tre har bred erfaring fra utviklingsprosjekter og stor kunnskap om de ulike sektorene.

Til stillingen som informasjonsdirektør ønsket en et bredere søkergrunnlag, og stillingen vil få fornyet utlysning.

Melvil Dewey – rationalitetens apostel

Av OLE HARBO, forsker og tidligere rektor ved Danmarks Bibliotekskole

I Synopsis nr. 5 2002 brakte vi noen smakebiter fra KunnskapsORGanisasjonsdagene i august i år hvor den femte norske forkortede utgaven av Deweys desimalklassifikasjonssystem ble lansert. I det følgende presenterer vi en artikkel om Melvil Dewey, forfattet av Ole Harbo, og basert på det foredraget han holdt på KORG-dagene.

*Melvil Dewey
(1851–1931)*

Melville Louis Kossoth Dewey blev født i Adams Center, ca. 10 km syd for Watertown i staten New York d. 10.12.1851. Han blev, frem for nogen, eksponenten for amerikansk folkeoplysning samt folkebibliotekstænkning og –udvikling i det 19. århundredes sidste fjerdedel og begyndelsen af det 20. Han fik kolossal indflydelse på biblioteksudviklingen i USA og store dele af den vestlige verden, ikke bare gennem sit klassifikationssystem, men på en lang række områder også uden for biblioteksområdet.

Skulle nogen være i tvivl om hans indflydelse, så skal de bare gå hen til deres biblioteks kartoteksskuffer – de findes jo fortsat i rigt mål – tage et kort op af skuffen og måle det. Målene vil være 12,5 x 7,5 cm. Denne kortstørrelse blev i 1877 indført af ALAs standardiseringskomité under formandskab af: Melvil Dewey. Det er det såkaldte p-kort, således kaldet fordi det også blev størrelsen på det amerikanske postvæsenets postkort, og Dewey pralede af, at det var ham, der havde overbevist postvæsenet om at anvende denne standardstørrelse. Tænk engang, hvad det vil sige m.h.t. standardisering og rationalisering, ikke blot med fortrykte kort; men også med skuffer og møbler i standardstørrelse og derfor basis for masseproduktion. Her har vi på en måde Dewey i en nøddeskal. Han var, som mange andre i den tids USA, grebet af effektivitetsbegrebet; men ikke for dets egen skyld, nej, for at få de trælse arbejdsrutiner overstået så hurtigt som muligt, så der blev mere tid til menneskelig udfoldelse til at nyde naturen og dyrke kulturen.

For Dewey var oplysning og uddannelse helt overordnede mål. Det lå dybt i hans opvækst og opdragelse i det protestantiske (baptistiske) miljø i den nordlige del af staten New York; betegnet som «The burned over district» på grund af de mange vækkelsesprædikanter, der havde huseret i

området. Allerede i november 1869, altså inden han var fyldt 18 år, skrev Dewey i sin dagbog: *«I have now fully decided to devote my life to education. I wish to inaugurate a higher education for the masses.»* – Det var ikke noget ringe mål for en 17-årig ung mand, der mente, at skolesystemet var en delvis fiasko, fordi der blev anvendt al for megen tid på at opnå så lidt viden.

Stenografi var et hjælpemiddel til at spare tid, så det havde Deweys interesse og det samme gjaldt standardisering på alle områder. I 1876 blev han sekretær i American Metric Bureau og gik hermed for alvor ind i kampen for meter, kilo og liter i stedet for de gamle engelske yards, pounds og gallons, og han blev sekretær i Spelling Reform Association, en meget blandet gruppe af såvel rabiate som mere moderate reformister af det engelske sprog. De rabiate ville gå over til helt at anvende udtalen som basis for stavningen; mens de moderate, hvortil Dewey hørte, havde mere begrænsede mål, som f.eks. at fjerne de stumme e'er, at anvende «f» i stedet for «ph», at bruge «u», når der er tale om en lang u-lyd, som f.eks. «thru» i stedet for «through». Dewey ændrede i konsekvens heraf sit efternavns stavemåde til Dui, Melville blev til Melvil og mellemnavnene røg ud. En stor rationaliseringsgevinst, når f.eks. et kartotekskort skulle skrives.

Det 3. område for hans virke med effektivitet var bibliotekerne, og han var medinitiativtager til stiftelsen af den amerikanske biblioteksforening, ALA, i 1876 og blev dens første sekretær.

Dewey gik på Amherst College 1870-74, en skole, der var nært knyttet til det ortodokse protestantiske miljø og de 65, der blev færdige sammen med ham, var alle hvide, mænd, protestanter og af angelsaksisk herkomst. For at tjene penge i collegeårene førte Dewey regnskab for colleges bibliotek, og for at spare brugte han biblioteket mest muligt. Fra 1873 fik han flere opgaver i biblioteket. Han blev fascineret af et forslag om en fælles katalog, også en effektivitetsforanstaltning, og han mødte bl.a. Charles Cutter, der både havde udviklet et klassifikationssystem samt de såkaldte forfattermærker til brug ved ordningen af bøgerne inden for de enkelte klasser. Han besøgte andre biblioteker og læste værker om biblioteksforhold.

Den 8. maj 1873, 21 år gammel, foreslog han et klassifikationssystem til Amherst Colleges biblioteksudvalg, et system der havde 9 hovedklasser, der igen underdeltes i 9 osv. I hver klasse skulle bøgerne ordnes efter forfatter og bøger af samme forfatter efter akkvisitionsnummer. Dewey har om ideen til systemet skrevet: *«One Sunday during a long sermon by president Stearns the solution flasht over me so that I jumpt in my seat and came very near*

shouting «Eureka». Use decimals to number a classification of all human knowledge in print.»

Det er dog ikke Dewey, der har fundet på at anvende decimalerne. I Nathaniel Shurtfleffs pamflet fra 1856: «*A Decimalsystem for the arrangement and administration of libraries*», findes systemet, og Dewey kendte værket; men det blev ham, der kombinerede det til et praktisk virkende bibliotekssystem.

Da Dewey var færdig med college i sommeren 1874, blev han ansat som «assistent librarian», og det var fra denne position, han 22. marts 1876 indsendte sin ansøgning om copyright på decimalklassesystemet, der nu var blevet udvidet til de 10 hovedklasser og underdelinger tilsvarende. Det skete lige siden han flyttede til Boston for at arbejde i et privat foretagende, der både ville udgive hans system og sælge produkter inden for det metriske område.

I Danmark, der, som Norge, var stærkt inspireret fra USA, udgav man i 1913 navnetabeller byggende på Cutters system og i 1915 kom «*Decimal-klassedeling til Brug ved Ordningen af Bogsamlinger*». Man henviser til mange klassifikationssystemer, men at ingen har fået udbredelse som Deweys, og baserer sig på hans 8. udgave fra 1913; men med en række væsentlige ændringer: Geografi og historie skilles i 4 og 9 og litteraturhistorie og sprogvidenskab slås sammen i 8. Den geografiske underdeling ændres så Danmark og Norden får en mere fremtrædende placering og man sætter punktum efter 2. ciffer, formentlig pga. bogsamlingernes ringe størrelse.

Siden hen er der bygget videre på denne særlige danske version, der i alt er kommet i 5 udgaver. Administrationen foretages af Dansk Biblioteks Center, der helt svarer til en anden Dewey opfindelse, «The Library Bureau».

I Norge har man anvendt Deweys system tidligere og direkte, hvilket skyldes Haakon Nyhuus, der allerede før 1900 blev chef for Deichman efter at have arbejdet i adskillige år ved biblioteker i USA. Norge var også det land i verden, som fik uddannet flest bibliotekarer i USA i de 3 første decennier af det 20. århundrede. Deweys system er blevet og bliver stadig kritiseret – det gælder også andre klassifikationssystemer – der er konkurrerende trosretninger og sekterne har sine kættere. Min, nu afdøde, kollega Friis Hansen har om klassifikation udtrykt sig således: «*For at opnå en ensartet erkendelse i det kaos af indtryk og stimuli, vi optager, har vi i vor erkendelse indført begrebet orden, tingenes orden, og påtager os derved en kosmisk rolle.*» Han kunne lige så godt have sagt, at vi spiller Vorherre.

Det er ikke så mærkeligt at finde en norsk Dewey-kritik, det er mere overraskende at finde den i en roman!, hvor også Bliss og Ranganathan er

nævnt. I Jan Kjærstads «*Opdageren*» har hovedpersonen Jonas Wergeland adskillige udfald mod Deweys system fra netop Deichman: «*Bagefter er det ikke svært at se, hvad jeg prøvede at bekæmpe: Melvil Deweys klassifikations-system. For selvom det kun var noget, der skulle bruges til at stille bøger op i et bibliotek, betragtede jeg det som et skoleeksempel på en tænkemåde, der havde lammet vores mulighed for at folde os ud som mennesker.*»

Ja, et system udtænkt af en victoriansk WASP i 1870'ernes industrielle USA med en fiksering på rationalitet og effektivitet, må naturligvis række til protest i vor tid.

«Deweys system tilhørte desuden en anden verden, ikke en virkelighed, hvor menneskets tanker og ideer forandrede sig, hvor vores viden udvidede sig, på samme måde som universet.»

Nej, det er da klart. Et klassifikationssystem er en fastlåst struktur, der hele tiden må revideres, hvis det bare nogenlunde skal afspejle virkeligheden. Man kan så derudover ved forskellige teknikker: parenteser, koloner etc. forsøge at lappe på de grundlæggende problemer.

«Deweys system blev referencerammen, og for at vide, hvad jeg protesterede imod, lærte jeg de ti hovedklasser og hundrede underafdelinger og tusind sektioner, eller emner, udenad.»

En ældre dansk bibliotekar fortalte mig, at hun, der blev ansat inden sommerferien, benyttede denne til at lære sig alle klasserne i det danske system; men det var også i 1945.

Mnemoteknisk er et talsystem ikke så velegnet som f.eks. et bogstavsystem. I min tid på Handelshøjskolens Bibliotek havde vi et gammelt system, der havde konsonant-vokal-konsonant, som klassebetegnelse og disse små ord kunne så kombineres. Afslutning af årsregnskab hed *fup*, og det glemmer man ikke.

«Svagheden ved Deweys tænkemåde var dens ødelæggende endimensionalitet. Hovedklasserne og de mindre afdelinger dannede en lang vertikal kæde. Ved at betragte edderkoppens net blev jeg inspireret til at prøve en ordning, hvor grupperne samtidig stod i rækker ved siden af hinanden.....»

Som opstillingssystem må der nødvendigvis være tale om det, han kalder éndimensionalitet; men som søgesystem kan der laves «netværk», specielt med anvendelse af edb, og jeg er overbevist om, at det er en teknik, som Dewey ville have elsket.

Tilbage til USA. Dewey virkede i New England og i de allersidste år også i Florida.

Fra 1876-83 arbejdede han i Boston med sine organisationer og produkter, herunder tidsskrifter. Her blev han gift med Annie Godfrey i 1878 og de fik i 1887 deres eneste barn, sønnen Godfrey.

I årene 1883-88 var han leder af biblioteket ved Columbia College (senere University) og det var her, at han i 1887 stiftede verdens første biblioteksskole: School of Library Economy, endnu en gang en understregning af det rationelle. Skolen blev oprettet trods modstand fra colleges ledelse. – I dette anliggende, som i alle andre, var Dewey overbevist om at have ret, og han kørte los og stillede de andre over for et *fait d'accompli*. Derved skaffede han sig mange fjender og hans tid ved Columbia blev derfor relativ kort.

Han fik imidlertid tilbudt og accepterede den indflydelsesrige post som «state librarian» i Albany, hvor han tillige blev sekretær for universitetets ledelse 1889-99. Han flyttede biblioteksskolen ned og fortsatte utrætteligt med sine reformer. Han arbejdede meget med åbent universitet i overensstemmelse med sin programerklæring fra 17 års alderen, og han var 80 år forud for sin tid, da han foreslog, at man skulle kunne erhverve sig akademiske grader på denne måde.

Men også her skaffede han sig mange fjender på grund af sin fremfusende adfærd, der ikke levede plads for andre.

Fra 1885 slog Dewey-familien sig ned i Lake Placid om sommeren og etablerede en klub med det formål at give rekreation, naturnydelse og kulturelle oplevelser for lærere, bibliotekarer og lignende middelklassefolk. Klubben blev en enorm succes, med op til 1000 ansatte, afholdelse af koncerter, foredrag o.l. Klubbens bygninger og anlæg lå især på østsiden af den lille idylliske Mirror Lake.

Det er Dewey, der har «opfundet» Lake Placid som feriested, og klubben var helt dominerende i den lille by. Optagelsesreglerne var helt i WASP-ånden, så ingen kunne optages, hvis bare nogle få fandt det upassende, og i realiteten var det Dewey, der bestemte. Men det betød, at sorte, nyrige og jøder ikke kunne blive medlemmer. De to første grupper havde ingen slagkraft, men repræsentanter for den million jøder, der boede i staten New York, gik til angreb på Dewey. Han forsøgte forskellige undvigemanøvrer, f.eks. at der var tale om en privat klub, og at det ikke havde noget med hans arbejde at gøre; men det endte med, at han i 1906, altså som 55-årig måtte forlade sit job som leder af statsbiblioteket i Albany, og dermed var han ude af praktisk biblioteksarbejde.

Men han fortsatte med sine andre aktiviteter med base i Lake Placid, f.eks. med udgivelsen af DDC, som han i øvrigt hurtigt overlod til andre at passe udviklingen af.

Vinter OL i Lake Placid i 1932 var i høj grad Godfreys værk. Han var præsident for organisationskomiteen og New Yorks guvernør, Franklin D. Roosevelt, var ærespræsident. Arrangementet gav prestige og indtægter til

klubben og protester fra det jødiske samfund; men den økonomiske krise og siden hen krigen udhulede grundlaget for klubben.

På trods af endnu et vinter OL i 1980 lykkedes det ikke at bevare Lake Placid Club. I 1983 gik den fallit og blev overtaget af en hotelkæde. Bygningerne er næsten alle væk, kun den store agora står endnu; men som ruin. Men Lake Placid er stadig et dejligt sted for rekreative sysler i det store Adirondacks naturområde.

I Florida forsøgte Dewey på sine gamle dage at gentage succesen med Lake Placid Club, men tiderne var anderledes, og det lykkedes ikke. Han kom i et meget dårligt forhold til sønnen, der var uddannet ved Harvard med speciale i reformering af stavningen! Sønnen ønskede ikke at overføre midler til Florida og gamle Dewey så straks et komplot og var meget ubehagelig overfor Godfrey, der havde betydelig bedre økonomisk sans end faderen.

Dewey holdt sin 80-års fødselsdag i Florida og udsendte et langt brev til venner og beundrere med betragtninger over sit liv. Det var skrevet i hans specielle retskrivning.

Han døde juledag 1931 og blev begravet på grund af sine utallige initiativer og reformer; men der var også en del, der var lettede.

Hans virke medførte bl.a. American Library Association, American Metric Bureau, Spelling Reform Association, Library Bureau, biblioteksskolen, Library Journal og andre faglige tidsskrifter, samt DDC.

Han var, som hans biograf, Wayne Wiegand, kalder sin bog, «*The irrepresible reformer*», men i sin iver var han også ret utålelig. Han tog andres ideer og gjorde dem til sine egne. Han holdt sig ikke tilbage for at lyve, hvis det fremmede hans – ifølge egen opfattelse – rigtige sag. Han overtrådte normer for god opførsel, som han mente andre skulle overholde, bl.a. blev han anklaget for sexchikane.

Han lignede, kort sagt, mange andre, som er grebet af en stor sag – verdslig eller religiøs. Han var en rigtig biblioteks-tycoon.

Norske fjernlånsdata i et bibliometrisk perspektiv

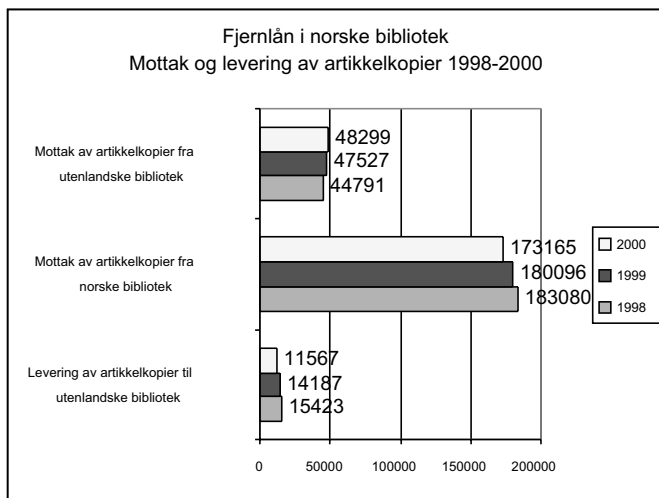
Av ANTJE RAPMUND, Bibliotekleder og forsker ved Norsk institutt for studier av forskning og utdanning

Antje Rapmund

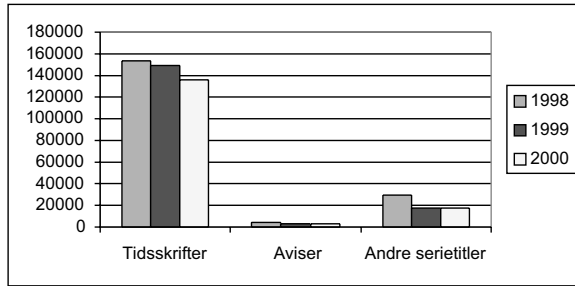
Fjernlånsdata kan brukes for å gi et bedre beslutningsgrunnlag for utviklingen av tidsskrifts-beholdningene. Her presenteres data fra hele Bibsys i perioden 1996 til 2000. Over en halv million artikkelkopibestillinger ble undersøkt.

Fjernlånsdata for norske forsknings- og fagbibliotek i perioden 1998 til 2000 viser en tilbakegang for leverte artikkelkopier fra norske bibliotek til andre norske bibliotek. Bare antallet leverte artikler fra utenlandske bibliotek økte i denne perioden. I 2000 kom ca. en femtedel av alle artikkelkopiene fra utenlandske bibliotek, mens fire femtedeler fremdeles kom fra norske bibliotek.

Figur 1: Fjernlån i norske bibliotek. Mottak og levering av artikkelkopier 1998-2000 (data: SSB/RBT)

Bruk av nye, utenlandske fjernlånsaktører, som Subito i Tyskland, vil antakelig føre til en stor forskyvning av norske fjernlånsveier i de neste årene.

Figur 2: Periodikabeholdninger i norske bibliotek 1998-2000 (data: SSB/RBT)

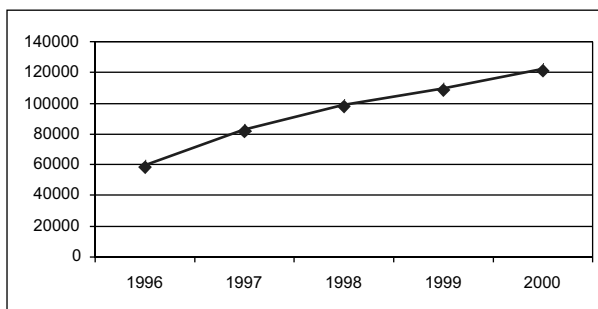
Fra 1996 ble tidsskriftsamlingene redusert. De fire norske universitetene kansellerte mellom 1996 og 2000 en betydelig del av sine tidsskrifts-abonnement:

- Universitetet i Bergen: 966,
- Universitetet i Oslo: 2320,
- Universitetet i Tromsø: 1276 og
- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim: 1397 abonnement.

Årsakene til denne utviklingen var mangfoldige:

- trangere budsjetter og økende priser for tidsskriftsabonnement,
- økt tilgjengelighet av online-artikler på Internett (gratis eller mot betaling fra tidsskriftene eller agentene) og
- en mer sluttbrukerbasert informasjonsinnhenting.

Vi skal se her på fjernlånsdata for Bibsys-bibliotekene. NIFU (Norsk institutt for studier av forskning og utdanning) fikk data for artikkelkopibestillinger for perioden 1996 til 2000. I følge de samlede dataene, økte antallet artikkelkopibestillinger fra 1996 til 2000 med over hundre prosent (hele perioden samlet ca. 457.600 bestillinger).

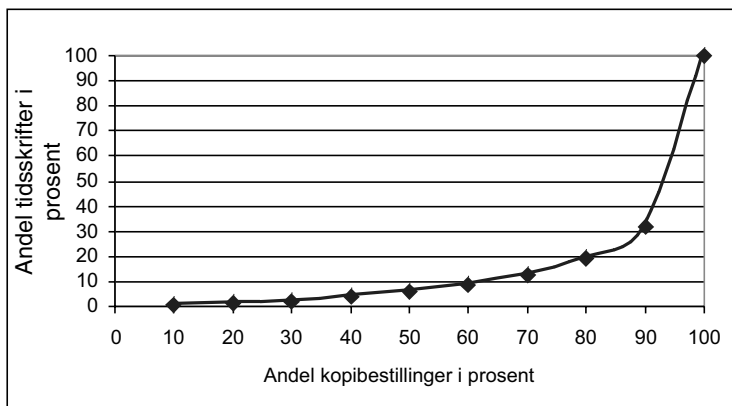
Figur 3: Antall kopibestillinger utsendt og mottatt av Bibsys-bibliotek 1996-2000 (data: Bibsys/NIFU)

Vi har også data for bestillinger fra bibliotek utenfor Bibsys rettet mot et Bibsys-bibliotek. De utgjør for hele perioden 1996-2000 ca. 54.000 bestillinger, som kommer i tillegg til de ovennevnte 457.600. Bestillinger fra enkeltpersoner er ikke tatt med. I alt ble det bestilt 511.618 artikkelkopier fra Bibsys-bibliotek.

Denne trenden har flere årsaker. Bibsys har i dag den største delen av Norges biblioteksbeholdninger for tidsskrifter. Bibsys-bibliotekene har ca. 110.000 tidsskriftstitler i sine samlinger, av dem har ca. 49.000 et ISSN (Husby, Brandshaug et al. 2001a; Husby 2001b). I dag er alle universitetene, de statlige høyskolene og en stadig større andel av fag- og forskningsbibliotekene del av dette systemet. Derfor bestiller Bibsys-bibliotekene flere artikkelkopier enn andre norske bibliotek. Bibsys blir også brukt av mange bibliotek utenfor dette systemet. Tilretteleggingen av ISI-data i Bibsys medførte en enda større pågang til artikkelkopibestillinger.

Så langt er det kanskje ikke særlig nytt. Mer interessant blir det når man ser på de tidsskriftene det ble bestilt artikler fra. Her kommer bibliometrien inn. Som jeg nevnte, har Bibsys-bibliotek ca. 49.000 tidsskrifter med ISSN. Det betyr en ganske stor spredning. Blir alle disse tidsskriftene etterspurt? I følge de undersøkte fjernlånsdata ble «bare» 18.633 tidsskriftstitler etterspurt, dvs 38 prosent av tidsskriftstitlene.

Vi undersøkte disse 18.633 tidsskriftene. Det er fortsatt en ganske stor mengde, men også her er fordelingen av kopibestillingene veldig skjev. Bare 3.536 tidsskriftstitler står for 80 prosent av alle kopibestillingene! De resterende 15.000 tidsskriftene (81 prosent av tidsskriftene) utgjør bare 20 prosent av kopibestillingene.

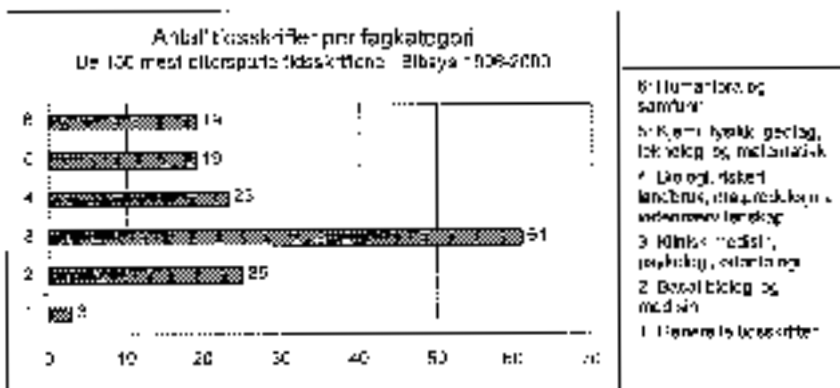
Figur 4: Fjernlånartikkelbestillinger i Bibsys 1996 – 2000. Andel kopibestillinger (N=511618) i forhold til andel etterspurte tidsskrifter (data: Bibsys/NIFU)

Denne skjevfordelingen følger et statistisk mønster som også er vanlig ellers i biblioteks- og informasjonsvitenskap (Garfield 1980). Noen bibliotekarer kan kanskje huske fra sin bibliotekarutdanning at bruk av biblioteksbeholdninger er veldig skjevfordelt. Bare en liten del av boksamlingene står for størsteparten av bruken. Det samme gjelder også for bruk av tidsskriftene (Bensman 2001). I vårt tilfelle gjelder det riktignok bestillinger og ikke selve fjernlånet, men mønsteret er det samme. Åtti prosent av alle kopibestillingene rettes mot nitten prosent av alle de etterspurte tidsskriftene, eller syv prosent av alle tidsskriftstitlene som finnes i Bibsys totalt. Denne skjevfordelingen er også en bakgrunn for den utstrakte bruken av ISI's tidsskriftsartikkeldatabase. Selv om den naturligvis ikke kan dekke «alle» tidsskriftene, kan denne basen likevel levere data for de internasjonalt mest brukte tidsskriftene. Derfor er denne basen et veldig nyttig verktøy for bibliotekarer og forskere. Norske artikler kan med gevinst indekseres i en tilleggsbase: i en norsk vitenskapsindeks, som Gunnar Sivertsen har snakket om ved flere anledninger (Toft 2002).

Bibliotekarer kan bruke denne skjevfordelingen når de skal bestemme seg for kutt i tidsskriftsabonnementene. Det blir ofte gjennomført kostbare undersøkelser av lokal bruk av tidsskriftsbeholdninger, men fjernlånsdata blir sjelden undersøkt for dette formålet. Det skyldes at fjernlånsdata for et enkelt bibliotek oftest ikke er så store som tallene for lokal bruk (Walter and Darling 1996).

Det er nyttig å kombinere flere indikatorer med fagekspertise (Cooper and McGregor 1994; Kilpatrick and Preece 1996; Rousseau 2002). Vi kan bruke våre lokale data, men vi kan supplere dem med nasjonale data for fjernlån, i dette tilfelle fra hele Bibsys. En supplerings med data fra NOSP er også ønskelig. I tillegg er det mulig å se på andre bibliometriske indikatorer, som omfang av artikkelproduksjonen, *impact factor* eller siteringstall. Spesielt viktig er fagforskjeller: Innen naturvitenskapelige fag er bruk av artikler mye mer utpreget enn i humaniora. Slike undersøkelser må derfor gjennomføres i de enkelte fagfeltene for å gi et korrekt beslutningsgrunnlag.

I en forundersøkelse har jeg analysert fagfordelingen for de 150 mest etterspurte tidsskriftene. Her dominerer klinisk medisin, psykologi og tannhelse – til sammen 41 prosent av de 150 tidsskriftene. Tidsskrifter i basal biologi og medisin har 17 prosent og fagområdet biologi, fiskeri, landbruk, matproduksjon, veterinærvitenskap har 15 prosent. Fagfeltene kjemi, fysikk, geofag, teknologi og matematikk og fagfeltene humaniora og samfunn har 13 prosent hver.

Antall tidsskrifter per fagkategori. De 150 mest etterspurte tidsskriftene i Bibsys 1996-2000 (data: Bibsys/NIFU/ISI)

Disse dataene kan undersøkes videre fra forskjellige synsvinkler. Man kan lage fagspesifikke tidsskriftslistes som er rangert etter antall kopibestillinger. Interessante spørsmål er: Er fjernlån avhengig av *impact* faktorer for tidsskriftene? Gjenspeiler norske publiseringsmønstre seg i tidsskriftsbruken? Er antall kopibestillinger avhengig av beholdningenes omfang? Og ikke minst: Er antall kopibestillinger avhengig av tidsskriftspris?

Bibliografi

- Bensman, S. J. (2001). «Urquhart's and Garfield's laws: the British controversy over their validity.» *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 52(9): 714-724.
- Cooper, M. D. and G. F. McGregor (1994). «Using Article Photocopy Data in Bibliographic Models for Journal Collection Management.» *Library Quarterly* 64(4): 386-413.
- Garfield, E. (1980). «Bradford's law and related statistical patterns.» *Current Contents* (19): 5-12. <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v4p476y1979-80.pdf>
- Husby, O. (2001b). Tidsskriftsstatistikk fra Bibsys. Trondheim, Bibsys: 30.
- Husby, O., R. Brandshaug, et al. (2001a). *ELF: Elektronisk fagbibliotek: sluttrapport for forprosjektet*. Trondheim, Bibsys.
- Kilpatrick, T. L. and B. G. Preece (1996). «Serial cuts and interlibrary loan: Filling the gaps.» *Interlending & Document Supply* 24(1): 12-&.
- Rousseau, R. (2002). «Journal evaluation: technical and practical issues.» *Library Trends* 50(3): 418-439.
- Toft, M. (2002). «Kutt ut eigenrapporteringa etter CV-metoden.» *Uniforum* 16(12): 2.
- Walter, P. L. and L. M. Darling (1996). «A journal use study: checkouts and in house use.» *Bulletin of the Medical Library Association* 84(4): 461-467.

NVBFs 5. nordiske fjernlånskonferanse

Av SIDSEL GAARDE, Nasjonalbiblioteket, Avd.Oslo

3.-5. oktober i år arrangerte NVBF 5. nordiske fjernlånskonferanse på Reykjavik. Vel 150 deltakere var til stede fra alle de nordiske landene. I tillegg møtte representanter fra USA, England, Tyskland, Estland, Slovenia, Canada, Lithauen, Sveits og Australia; de fleste av disse hadde innlegg under konferansen.

I forkant av konferansen arrangerte islendingene dagstur til Thingvellir, Gullfoss og Geysir-området, et tiltak som sikkert skapte god atmosfære blant deltakerne og sveiset folk sammen. For mange, bl.a. undertegnede, ble turen til Island den første noensinne. Den ble en flott opplevelse med innblikk i en meget fascinerende og særegen natur hos et stolt, vennlig og kulturbevisst folk.

Det var ekstra hyggelig at islandske bibliotekarer på konferansen kunne presentere Island som det første land i verden med en nasjonal fellesavtale for alle islandske borgere. Elektroniske databaser og 7 500 elektroniske tidsskrifter er gjort tilgjengelige i et 3-årig prøveprosjekt 1999-2002. Prosjektet er blitt finansiert av departementet, næringslivet og bibliotekforeningen, og skal evalueres nå ved årsskiftet.

Konferansen i år bar tittelen: «*ILL in a Digital Age ; challenges – barriers – opportunities*». Første sesjon omhandlet: «*Globalization – intermediaries – end-user*».

Verden blir mindre med de elektroniske hjelpemidlene, og landegrensene har ikke samme betydning i fjernlånet nå som tidligere, især ikke hva kopibestillinger angår. Her stilles krav til tid, kostnader og kvalitet av bestilleren. Utvikling av sluttbrukertjenester er i fokus. Ny teknologi gjør det mulig for travle fjernlånsmiljøer å jobbe «smarter, not harder», for eksempel ved å utvikle tjenester der sluttbruker sjøl kan sende bestillinger direkte slik som i canadiske CISTI source, OCLC ILL direct m.fl. Både bibliotek og sluttbruker kan spares for et forsinkende bibliotekledd ved godt utbygde sluttbrukertjenester.

Neste sesjon: «*E-journals – terms – effects – copyright*» ga oss tanker omkring livet med elektroniske tidsskrift: Låner skaffer artikler selv fra utgiver og laster ned fra Internett. Utvilsomt får det innvirkning på bibliotekenes fjernlån. Bl.a. meldte National- and university library i Reykjavik om nedgang på 18% i sine fjernlån etter innføringen av avtalen om elektroniske tidsskrift. Pr. i dag kan hverdagen oppleves som problemfylt: Lisensavtaler er forskjellige og endres årlig. De har ikke

samme start-år, noen avtaler tillater fjernlån, andre ikke, og avtalene kan være vanskelige å tolke.

Tredje sesjon bar tittelen: «*ILL studies and experiences*». Her fikk vi en repetisjon av amerikanske Mary Jackson's «Performance measurement study» fra 1995-96 hvor hun belyste effektiviteten og kvaliteten på amerikanske fjernlån. Hun lovet en ny undersøkelse i 2002. Hennes studie har blitt et mønster for andre lands liknende fjernlåns-studier, bl.a en australsk (som ble presentert på konferansen) og en nordisk i regi av NORDINFO og med finske Pentti Vattulainen som initiativtaker og koordinator. Den nordiske undersøkelsen ble foretatt våren 2001 etter at muligheten for en slik undersøkelse var blitt presentert på NVBFs fjerde fjernlånskonferanse i Helsinki året før. Det er gledelig at Norge skåret bra både hva tid (turnaround-time) og antall ekspederte leveranser (fill rate) angår. Spesielt skal nevnes Bibliotek for medisin og helsefag ved Universitetet i Oslo og Depotbiblioteket ved NB,Rana.

Fjerde sesjon bar tittelen: «*ILL standards, technology, implementation - all work, and no fun?*» Å få ulike biblioteksystem til å kommunisere med hverandre er aktuelt, og det er avgjort inspirerende og morsomt å oppleve at alt fungerer. Vi fikk en svensk presentasjon av SAGA som er tatt i bruk av svenske universitetsbibliotek. Dette er et prosjekt for å rasjonalisere hele fjernlånsprosessen - etter initiativ og med støtte fra BIBSAM. Alle fjernlånsbestillingene fra ulike biblioteksystemer, også fra sluttbruker, blir konvertert til et SAGA-format. SAGA gir bibliotekene mulighet til å følge bestillingen gjennom hele prosessen, bl.a. finnes fakturerings- og statistikkmuligheter.

Fra Norge fikk vi en innføring i NILL (Norwegian ILL standard), som er et resultat av det velfungerende samarbeidet som er opprettet mellom systemleverandørene i Norge. I 2003 skal det bli mulig å sende bestillinger fra ett biblioteksystem, og få bestillingen konvertert til eget system. Fra eget biblioteksystem kan bestillingen sendes til alle biblioteksystemene. Man skal også kunne sende bestillingene gjennom Samkatalogen til et system. Flere fjernlånsfunksjoner vil bli implementert.

I denne sesjonen fikk vi også presentert nyheter fra viktige utenlandske fjernlånsleverandører: SUBITO, British Library Document Supply Centre og OCLC. Skandinaviske bibliotek er meget flittige brukere av tyske SUBITO. SUBITO er en frivillig sammenslutning av tyske fagbibliotek som har forpliktet seg til å yte fjernlånstjenester raskt og rimelig. Avtaler er gjort på departementalt nivå ut 2003. SUBITO tilbyr både kopi- og lånetjenester, men den mest benyttede tjenesten er kopi-tjenesten. Her kan man få tilsendt kopier som epost-vedlegg (ofte samme dag som

bestillingen er avsendt) til en pris av ca. 30Nkr. Copyright-avtaler er i boks. Epost-vedleggene kan sendes videre til sluttbruker, men kopien er til privat bruk og den kan ikke lagres på egen fil. Nye hjelpefunksjoner er under planlegging. Skandinaviske bibliotek er de største brukerne av SUBITO. Vi håper alle at EU-bestemmelser ikke skal velte det som tyske avtaler har oppnådd på vegne av bibliotekbrukere.

Jean Naylor heter Skandinavias nye kontakt i British Library Document Supply Centre, og hun lovet oss nytt fokus på brukerne. BLDSC vil omorganisere og modernisere for å møte tidas nye krav. Vi fikk beskjed om å følge med på hjemmesidene og vente på nyheter som vil komme.

OCLC samarbeider med PICA om en ny europeisk underorganisasjon: OCLC/PICA med hovedsete i Leiden. Den vil jobbe for europeiske OCLC-medlemmer og bl.a. er en EUCat på planleggingsstadiet.

Det er vanlig på NVBFs konferanser at hvert av de nordiske landene presenterer sine hjelpemidler med eventuelle nyheter. Presentasjonene består av parallelle workshops og jeg valgte å høre på nyheter fra Danmark og Island. Dansk bibliotekcenter har utviklet et «bibliotek.dk» for bibliotekene som de kaller: «Netpunkt.dk». Danbib classic og Danweb vil forsvinne i løpet av 2003. Netpunkt.dk skal være en avgiftsbelagt tjeneste. Bibliotek.dk er åpen og gratis for alle og sluttbruker-orientert. Foreløpig er Netpunkt.dk tilgjengelig fra Explorer 5.5 eller nyere. Tilgang via Netscape vil komme seinere. Netpunkt.dk- grensesnitt er ikke ferdig enda.

På Island vil et nytt nasjonalt biblioteksystem se dagens lys tidlig i 2003. Alle islandske bibliotek skal inn i et biblioteksystem og «Aleph» skal benyttes. Konverteringen pågår for fullt, og vi kan vente på en ny Gegnir etter jul.

Fra Norge orienterte Unni Knutsen om planer for og tanker omkring NOSP og SAMBOK. En brukerundersøkelse med midler fra NORDINFO er sendt ut, og evaluering av NOSP vil bli foretatt i etterkant.

Kan vi få til et Bibliotek.no i Norge? I Danmark har de utviklet Bibliotek.dk og i Sverige Bibliotek.se spesielt med tanke på sluttbrukere (se artikkel av Unni Knutsen i Synopsis nr. 4, 2002.).

Den 6. nordiske fjernlånskonferansen vil bli holdt i Norge i 2004.

Til slutt henviser jeg til NVBFs hjemmeside <http://www.dpb.dpu.dk/nvbf/nvbf.html>, der papers fra konferansen vil bli lagt ut. Takk for at jeg fikk delta på en velorganisert og hyggelig konferanse med informasjon som er nødvendig for en som daglig har fjernlån som sitt arbeid.

Røverhistorier og naturkatastrofer – inntrykk fra IFLA 2002

Av KJERSTI LØKKEN, avdelingsleder IT, Nasjonalbiblioteket og medlem av IFLAs Standing Committee for Preservation and Conservation

Kjersti Løkken

Komitémøter

Undertegnede deltar i IFLAs «Standing Committee for Preservation and Conservation». Det er vanligvis i løpet av IFLA-arrangementet to møter i komiteen; ett ved konferansens begynnelse og ett ved konferansens slutt. I tillegg til formelle ting som valg, rapport fra komitélederen, godkjenning av referater fra tidligere møter etc., diskuteres planer framover. Et naturlig element i dette er å

diskutere program for kommende konferanser og man forsøker å legge opp dette i tråd med komiteens prioriteringer. I år ble programmet for Berlin diskutert og fastlagt i tillegg til at man brukte tid på å luften ideer for Buenos Aires i 2004.

Med fokus på bevaring

I tillegg til komitémøtene arrangeres et faglig program. I år var det første en sesjon med tittelen «*National Preservation Initiatives*» hvor ulike nasjonale tiltak ble presentert.

Helen Shenton fra British Library fortalte om *UK Initiatives* i perioden 2002-2007 og la vekt på at tendensen på feltet er økt vekt på regionale tiltak og noe større offentlige budsjetter til bevaring. Hun presenterte initiativ som «Resource» (offentlig finansiert med 60 heltidsansatte, <http://www.resource.gov.uk/>), «The National Preservation Office» (finansieres av sektoren selv, <http://www.bl.uk/services/preservation/-national.html>), «Infosave», et nasjonalt initiativ for bibliotek og arkiv fra 1999 som arbeider med avsyring av papir, særlig avisepapir (http://www.bl.uk/concord/pdf_files/deacidsupp.pdf) og endelig «Digital Preservation Coalition» som er en medlemsorganisasjon som retter seg mot bevaring av digitalt materiale (<http://www.dpconline.org/graphics/-index.html>). En ikke ubetydelig del av finansieringen av ulike bevarings-tiltak i Storbritannia skjer gjennom «The Heritage Lottery Fund».

Mark Rossa fra Library of Congress pekte på noen enkeltfaktorer/-hendelser som i sin tid bidro til å øke bevisstheten omkring behovet for sikring og bevaring av samlinger i eget bibliotek. Flommen i Arno (1966) ødela på et øyeblikk uerstattelige samlinger i nasjonalbiblioteket i Firenze (noe som for øvrig var tema for en egen gjennomgang i en annen sesjon). Den andre enkeltfaktoren han pekte på var bevisstheten om syreholdig papir (særlig avispapir) som han kalte «en tidsinnstilt bombe i bibliotekene som før eller senere vil gå av». Disse to tingene har hatt stor betydning for etablering av bevaringsprogrammer i USA og for at man fikk formalisert utdanning fra 1982. Ved å ta i bruk moderne teknikk som sikrer klimakontroll kan man bremse utviklingen i negativ retning, men den vil ikke stanse opp. Budskapet var: Klimakontroll er sentralt i en strategi for passiv massekonservering og må komme i tillegg til aktiv konservering av enkeltobjekter. Til slutt fortalte han den gode historien om da LC ba den amerikanske kongressen om 20 mill \$ for å etablere infrastruktur og legge en strategi for digital bevaring – og fikk 100! (Riktignok er det et betydelig krav om private midler inn også, men dog..., se for øvrig <http://www.digitalpreservation.gov/ndiipp/>) Til slutt: en viktig del av LCs planlegging for en digital framtid innebærer bevaring og konservering av materiale i andre former.

Tredjemann ut var Dennis Schouten som på vegne av Koninklijke Bibliotheek presenterte «Metamorfoze-prosjektet». Dette bevaringsprogrammet handler om bevaring (og i stor grad masseavsyring) av papirbasert materiale. Forut for etableringen av dette som et eget program ble det lagt vekt på å undersøke tilstanden og omfanget av problemene i papirbaserte, nasjonale samlinger. Det ble sett på som en forutsetning at det fantes politisk vilje, manifestert som finansiering gjennom bevilgninger, til å gjennomføre tiltaket. Samarbeid mellom sektorer (nasjonalbibliotek og nasjonalarkivarkiv) ble etablert og på nasjonalt plan hadde man den nødvendige ekspertise, teknologisk og konserveringsfaglig. Prosjektet har startet opp med aviser, fordi det var her tilstanden var mest akutt. Det har blitt utviklet kriterier for valg av materiale. For aviser gjelder bl.a. at de skal være utgitt i perioden 1840-1950 (fordi det var da man hadde dårligst papirkvalitet), det er et krav om nasjonal opprinnelse og relevans, man skal samle inn og bevare bare ett eksemplar. For periodika gjelder bl.a. at de skal ha et generelt innhold, de skal ha hatt nasjonal distribusjon og de skal ha hatt mer enn 25 års sammenhengende utgivelse. Krav til samlinger som skal være aktuelle er at det er litterære samlinger av kulturell interesse og med nasjonal betydning.

Metoden som er valgt er at materialet først mikrofilmes, deretter

registreres det før det gjøres (mindre) nødvendige reparasjoner, det avsyres før det emballes og lagres. Digitalisering skjer på grunnlag av mikrofilm. Politikken er at digitalisering skjer for tilgangsmål mens mikrofilming skjer for bevaringsformål. Den økonomiske rammen for programmet er nå en fast finansiering på 5 mill Euro per år i 20 år.

En workshop i regi av komiteen bar tittelen «*Conservation Research and its Implementation in Libraries Worldwide*». Her ga Henk Porck fra det nederlandske nasjonalbiblioteket en forelesning om utviklingen av forskning innen konserverings- og bevaringsområdet. Innledningsvis ga han en rask gjennomgang av forskningsaktiviteter under overskriften: «*Foringelse: årsaker og mekanismer*». Her kom han inn på momenter som luftforurensing, syreangrep, blekk-korrosjon, forringelse av fotografi på grunn av acetat, ødeleggelse som skyldes oksidering, elding av papir, misfarging (gulning) mv. Tiltak ble delt mellom behandling gjennom aktiv og passiv konservering. Til aktiv konservering hørte masseavsyring, vasking, anti-korrosjonsbehandling, desinfisering og smittekontroll (det finnes transportable gasskamre beregnet på slik bruk). Passiv konservering er i stor grad det som hører til lagringsforholdene – klimatisk og miljømessig styrte omgivelser, syrefri emballasje, emballasje som hindrer nitrogen-dioksid å trenge inn etc. Etter hans syn er det en økende tendens til å vektlegge masseforebygging av skade gjennom passiv konservering, noe som har som konsekvens at kunnskap om og kompetanse i konserveringsteknikker går tapt fordi enkeltobjekter i mindre grad behandles. Han sendte en utfordring til å ta tak i dette i IFLA-komiteen...

Elizabeth Goins fra IPI («Image Permanente Institute», <http://www.rit.edu/~661www1/>) presenterte en (foreløpig ikke tilgjengelig) programvare for klimastyring, analyser og tiltak. Hun la vekt på det dynamiske i forholdet mellom naturgitt klima og bevaringsstrategier. For den som vil følge med anbefales nettadressen over, se også <http://www.climatenotebook.org/talks/IFLA/IFLA.zip>.

Til slutt ut var John Dean som snakket om «*Passive control in tropical disasters*». Foredraget hadde en praktisk vinkling og konsentrerte seg om forhold som fuktighet, tropestormer, insekter og deres ødeleggelse, søppelhåndtering, utelys, beplantning og bygningskonstruksjonens betydning under tropiske forhold. Med den varme sommeren i nord og det fuktige været i Mellom-Europa ble innfallsvinkelen litt mer aktuelt enn de fleste satte pris på...

PAC («Preservation and Conservation Core Activity») hadde sammen med nasjonalbibliotekene en sesjon om «*Blue Shield for the Protection of our Cultural Heritage*». Blue Shield er et Unesco-initiativ som også Norge har

sluttet seg til. For nærmere presentasjon av Blue Shield, se <http://www.unesco.no/kultur/kulturarv/konflikt.htm>.

På sesjonen ble det gitt en gjennomgang av det internasjonale grunnlaget for Blue Shield med særlig vekt på Haagkonvensjonene. Det ble vist til at den 2. tilleggsprotokollen fra 1999 enda ikke er ratifisert av 20 land (noe som er kravet for at den skal gjelde). Man antar at dette vil skje i 2003. Blue Shield-initiativet ble også sett på som et svar på tendensen i vår tids kriger til å foregå der sivilbefolkningen befinner seg og – langt på vei – med sivilbefolkning og sivile institusjoner som mål. Ødeleggelse av kulturelle uttrykk ser ut til å bli et krigsmål i seg selv noe som gjør det mer nødvendig å etablere katastrofeplaner også for kulturinstitusjoner. Det ble vist til Unescos «*Guide on Protection in Armed Conflict*» (se Unescos hjemmeside) som også har gyldighet i bibliotek.

Det ble gitt eksempel på skotske erfaringer med nasjonalt Blue Shield-arbeid mens Marie-Thérèse Varlamoff fra PAC ga mer praktisk rettede råd og tips samtidig som hun argumenterte for nødvendigheten av nasjonale, regionale og lokale katastrofe- og beredskapsplaner i forhold til menneskeskapte så vel som naturgitte katastrofer.

Under overskriften «*Trust and terror*» holdt Joan R. Challinor («US National Commission on Libraries and Information Science») et engasjert innlegg hvor hun tok til orde for at folkebibliotekene i USA skulle utgjøre et nasjonalt nettverk for informasjon til allmennheten i krisesituasjoner. Forslaget har kommet etter 11. september 2001 og det tar sikte på å gi bibliotekene rollen som informasjonsformidlere når det oppstår kritiske situasjoner. Hun begrunnet forslaget med at folkebibliotekene er godt utbygd i et nasjonalt nettverk i tillegg til at de har høy troverdighet hos brukerne.

Til slutt i sesjonen snakket Antonia Ida Fontana fra Nasjonalbiblioteket i Firenze om ødeleggelsene etter flommen i 1966. Størst inntrykk gjorde nok en del av billedmaterialet hun viste som dokumenterte til fulle omfanget av katastrofen for den italienske kulturarven. Selv om en del ble reddet, bl.a. gjennom internasjonalt frivillig arbeid, gikk mye også tapt. En spesiell opplevelse var det å høre at samtidig med at IFLA drøftet denne typen temaer, var de ansatte ved nasjonalbiblioteket i Tsjekia i ferd med å evakuere deler av samlingen for å redde dem fra (en lenge varslet) flom.

En sesjon om aviser ble det også plass til. Den nyetablerte seksjonen for *Newspapers* holdt en interessant sesjon om bevaringsprosjekter i Storbritannia. John E Lauder fra British Library/Newsplan 2000 Project (se <http://www.newsplan2000.org/>) beskrev prosjektet som er et resultat av en gjennomgang av situasjonen i Skottland og Sørvest-England fra 1986.

Konklusjonen her var at aviser er mye brukt – men i dårlig fysisk forfatning. I prosjektet har det blitt lagt vekt på samarbeidet mellom lokale bibliotek, avisutgivere og nasjonalbibliotek. Prosjektet mikrofilmer avisene, men de blir ikke digitalisert. Dette skyldes dels at aviseierne har sterke motforestillinger mot digitalisering (av økonomiske grunner) og dels at mikrofilm godtas som bevis i britisk rett i motsetning til digitale kopier (ergo satser man på bevaring av noe som har en rettslig godkjent status). Undertegnede er ikke kjent med hvordan dette er i Norge for tiden, men for noen år tilbake var det den trykte utgaven av Norges lover og tilsvarende utgaver av Norsk lovtidend (avdeling I og II) som gjaldt rettslig sett.

Røveri, moral og sterke følelser

En sesjon med tittelen «*The Legal Challenges in Repatriating Library Materials* (arrangert av «Copyright and other Legal Matters») er bakgrunnen for overskriften. Et innledende foredrag av James G. Neal fra Columbia University, NY, gikk gjennom bakgrunnen for spørsmålet om tilbakeføring av kulturelt basert materiale og viste bl.a. til at det allerede under den amerikanske borgerkrigen ble gjort forsøk på å etablere retningslinjer også for behandlingen av kulturelt krigsbytte (*Leiber Code* 1863). Gjennom Brussel-erklæringen (1874) og den første Haag-konvensjonen (1897) ble det etablert et syn som innebærer at kulturelt røveri betraktes som krigsforbrytelser. Det er en lang historien med internasjonale initiativ på området – som i større eller mindre grad har lyktes med å få tilslutning. Han la særlig vekt på Unesco (1970, <http://www.ihbc.org.uk/Unesco/1970-%20convention.html>) og Undroit (1995, <http://www.ihbc.org.uk/Unesco/-undroit.html>) hvor det etableres en vid definisjon for kulturell eiendom som også har relevans til biblioteksamlinger: det omfatter antikviteter som er mer enn 100 år gamle, materiale som er etnologisk eller kunstnerisk interessant, unika osv. Det slås fast at global deling av kulturarvmateriale er et gode, at presentasjon av slikt materiale skal skje i kontekst, institusjoner er forpliktet til å kjenne samlingenes opphav og proveniens osv. Han avsluttet med å vise til at samtidig som USA har et stort illegalt marked for stjålet kulturarvmateriale, har de ikke signert Undroit-konvensjonen.

Han ga videre noen eksempler for å belyse problemstillingene. I 1994 ble *The Gold Koran* utstilt i USA. Boka er usedvanlig verdifull (taksert til 3 mill \$) og utgjør den ene halvparten av en fullstendig utgivelse av Koranen. Utstillingen vakte oppsikt og førte i sin tur til en henvendelse fra den tyrkiske ambassaden med spørsmål om proveniens. Etter en gjennomgang av eldre

nedtegnelser som viste at boka hadde vært i tyrkisk eie på 1500-tallet, ble det besluttet at denne verdifulle gjenstanden skulle tilbakeføres til Tyrkia.

I amerikanske bibliotek finnes en rekke samlinger etter emigranter. I mange tilfeller har slike emigrantsamlinger blitt donert til ulike bibliotek uten at man nødvendigvis kjenner opphav og bakgrunn. Slike samlinger blir ikke tilbakeført til emigrantens hjemland fordi det går ut fra at de som har eid (og donert samlingene) har hatt full råderett over disse.

Oppsummeringsvis reiste foredragsholderen spørsmål om hvem som har rett til å eie fortiden? Han tok opp utfordringer som hvordan kulturell eiendom skal defineres og hva det bør omfatte, og om internasjonale handelsavtaler er med på å gjøre kulturarven til handelsvare. Han reiste følgende spørsmål rettet til nasjonalbibliotek: Har man kulturelt materiale fra andre land i samlingen? Kjenner man i så fall proveniensens? Finnes det en politikk for repatriering? Og hva er bibliotekenes kompetanse og forutsetninger for å håndtere denne typen spørsmål?

Norman Palmer fra University College London gikk nærmere inn på lovgrunnlaget for repatriering av kulturarvmateriale og viste til at det finnes lite lovgivning på området i Storbritannia. Dersom Storbritannia skulle slutte seg til Unesco-konvensjonen, vil det bli nødvendig med ny nasjonal lovgivning. Denne vil imidlertid ikke få tilbakevirkende kraft og man står igjen overfor det som blir et etisk og moralsk spørsmål.

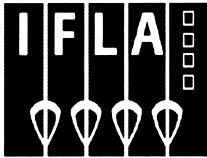
Tilbakeføringen av 1.807 islandske manuskripter fra Danmark til Island var tema for Erland Kolding Nielsens foredrag. Han understreket at beslutningen om tilbakeføring var et politisk vedtak som avsluttet en lang politisk debatt og prosess både i Danmark og Island. Den islandske regjering reiste krav om tilbakeføring umiddelbart etter løsrivelsen fra Danmark i 1944, men det var ikke før rundt 1970 at beslutningen ble fattet. Gjennom et kort riss over nordisk historie fra Kalmarunionen til 1814, trakk han konklusjonen at Island ikke hadde noe rettslig krav på materialet. Det var ikke på noe punkt ulovlig ervervet, og allerede i 1656 ble de første delene av de islandske manuskriptene gitt til den danske kongen. Selv om det islandske materialet fra landnåmsperioden i stor grad omhandler nordiske forhold, ble det allikevel vurdert som unikt for Island og dette var noe av bakgrunnen for den danske beslutningen om tilbakeføring, i tillegg til at saken hadde stor politisk og kulturell betydning for Island. Selve tilbakeføringen skjedde i perioden 1971 til 1997, men det ble arbeidet helt fram til 1986 med kriterier for hva som skulle repatrieres, bl.a. fordi det islandske kravet også omfattet materiale i privat eie. Forut for tilbakeføringen ble det enkelte manuskript eller fragment konserveret og mikrofilmet og mikrofilmene er tilgjengelige i Danmark.

Kolding Nielsen avsluttet med å oppsummere at tilbakeføringen var en gave fra Danmark til Island og måtte ikke ses på som noe Island hadde rett til eller krav på.

Ekaterina Genieva fra «All-Russia State Library for Foreign Literature» i Moskva holdt et foredrag hvor hovedtema var kulturarvmateriale som trofé eller seierherrenes bytte. Det har relativt nylig blitt innledet et samarbeid mellom Russland og Tyskland hvor man drøfter hva som skal gjøres med materiale som ble ført til det daværende Sovjetunionen etter den 2. verdenskrig. Det konkrete arbeidet begrenser seg til bøker, man har med andre ord utelukket kunst og andre kulturgjenstander. Det anslås at om lag 11 mill. bind ble tatt som krigsbytte og ingen har oversikt hvor stor del av dette som i dag er bevart i russiske bibliotek. Et anslag er 4,6 mill. bind, men det er knyttet stor usikkerhet til dette. Spørsmålet om tilbakeføring av trofésamlinger fra den 2. verdenskrig vekker sterke følelser. I tillegg til å være et rettslig og moralsk/etisk spørsmål viser det seg her å bli ikke minst et emosjonelt spørsmål for de involverte.

Jesús Lau fra "Universidad Autónoma de Ciudad Juárez i Mexico snakket om «Migration of Mexican Library Materials –A Personal Recollection». Med utgangspunkt i meksikansk historie tok han for seg tre perioder som har forårsaket migrering av bøker og manuskripter fra Mexico. Den spanske erobringen førte for det første til store ødeleggelser av aztekermanuskripter, men materiale ble også ført til Europa på 1600-tallet, og det finnes i dag før-spanske meksikanske manuskripter i flere europeiske nasjonalbibliotek. Disse er i liten grad blitt krevd tilbakeført, men han antok at det etter hvert vil bli reist krav når materiale identifiseres. De andre periodene han refererte til som bokmigrasjonsperioder var uavhengigheten (1800-tallet) og revolusjonen (1900-tallet). I disse periodene ble materialet i hovedsak ført til USA. Dette har ført til at amerikanske bibliotek i dag har de mest omfattende og kvalitetsmessig beste meksikanske samlingene. Det var et tankekors for innlederen at det, for de siste periodenes vedkommende, trolig er fordi materialet ble ført bort fra Mexico i en urolig periode av landets historie, at det har overlevd og i dag er i god stand.

Problemstillinger rundt repatriering av kulturarvmateriale har begynt å komme på dagsorden. Som denne sesjonen viste er det en lang vei å gå før man har etablert ordninger på området som alle parter (både de som i dag har materialet og de som er berøvet sitt) kan være enige om, og det kan være interessant å skjule til den smule norske debatt som fant sted omkring Martin Schøyens ervervelse av buddhistiske skrifter fra Afghanistan.

Statistics Section

Av bibliotekar BJØRG GLESNE, Statistisk sentralbyrå. Medlem av Standing Committee, 1999-2003

«Section on statistics» har i de fire årene jeg har vært medlem gradvis utvidet sin aktivitet, og statistikk i tillegg til resultatmål og indikatorer er nå definert som målsetting for seksjonen.

Interessen rundt disse temaene er økende, og fra år til år kommer det stadig flere på de aktivitetene seksjonen er ansvarlig for, også på komité-møtene. Seksjonen har de siste årene samarbeidet med ressurspersoner fra ARL (Association for Research Libraries, USA), Northumbria-konferansene og LISU (Library and Information Statistics Unit ved Loughborough University), noe som gjør oss stadig mer attraktive for andre seksjoner når det gjelder samarbeid om program.

På seksjonens første møtet ble bl.a. seksjonens program under konferansen gjennomgått, og komitémedlemmene rapporterte det som kunne være av generell interesse å berette fra de enkelte landene. Jeg ga bl.a. en kort orientering om det nye statistikkskjemaet for fag- og forskningsbibliotekene, revidert etter den nye ISO-standard, og som ble brukt for første gang til innsamling av statistikken for 2001. Jeg nevnte også at det er utarbeidet en oversikt som knytter kvalitets- og resultats-indikatorer for fag- og forskningsbibliotek opp mot de enkelte postene i statistikkskjemaet der tall kan hentes. Det ble gitt et kort referat fra prekonferansen «Statistics in practice - measuring & managing» arrangert av LISU i Loughborough 13.-15. august, med IFLA støtte fra vår seksjon og Library Research and Theory Section

Som rapportert fra tidligere IFLA-konferanser har seksjonen i stadig større omfang inngått samarbeid med andre seksjoner og vi har også gitt et videre spillerom for vår virksomhet. Dette ønsket vi å få nedfelt i seksjonens mål i forhold til strategiplanen, og det ble nedsatt en hurtigarbeidende arbeidsgruppe, hvoriblant jeg ble innvalgt, til å se på teksten som definerer seksjonens mål. Gruppas arbeid resulterte i følgende forslag til scope of the section:

«The Section aims to promote the use of measurement and evaluation in the management, operation and promotion of libraries and library services. It advocates the use of both quantitative and qualitative statistical and other methods and tools to achieve this.

It promotes the development and use of standardized measures and good

practice. It aims to co-operate with, to assist and to advise other IFLA sections in the use of measurement and evaluation in their fields.

It takes an interest in international benchmark comparisons and supports collaboration with international agencies such as UNESCO and ISO.

The Section's field of interest includes:

Statistics of all kinds and their definition, standardization, analysis and interpretation.

The collection and use of information about library use, users, materials, resources and processes.

Methods of data collection, including counting, sampling, surveys and transaction logging.

Analysis, including specialised statistical techniques, user satisfaction assessment and the use of software packages.

Uses of such data and analyses in library management and planning, in performance measurement and benchmarking, in longitudinal studies («time series») and impact studies.

The publication of results in print and electronically».

Denne teksten ble presentert og godkjent på seksjonens andre møte, og blir tatt inn i seksjonens brosjyre som vil foreligge i ny utgave på alle IFLAs offisielle språk til konferansen i Berlin 2003. Samtidig foreslår vi å forandre navnet på seksjonen fra «Section of Statistics» til «Statistics and Evaluation Section».

En annen arbeidsgruppe ble også oppnevnt. Denne skal identifisere kvalitetsindikatorer og -mål. Arbeidet vil foregå via e-post, og resultatene vil etter hvert legges ut på seksjonens IFLANET-sider.

Ellers gikk tiden på dette møtet stort sett med til å planlegge programmet for kommende konferanser. Forut for konferansen i Berlin til neste år støtter seksjonen, sammen med seksjonen for Library Research and Theory, den 5. Northumbria-konferansen som vil bli arrangert som en prekonferanse under IFLA. Seksjonen for Management and Marketing ønsker samarbeid om en postkonferanse i Wien: «*Leadership and risk taking in library management: performance measurement and statistics in library management*».

Seksjonen for nasjonalbibliotekene ønsker et samarbeid om et to-timers program med emnet «*Benchmarking*», og vi har selv planer om et program om «*Costing*», gjerne i samarbeid med seksjonene for Management & Marketing og University Libraries.

Til konferansen i Buenos Aires i 2004 planlegges et program om folkebibliotek og statistikk i samarbeid med seksjonen for folkebibliotek.

Melita Ambrosic, komitémedlem fra National and University Library in Ljubljana, har slutført sitt arbeid med å lage en oversikt over URL'er til nasjonal bibliotekstatistikk på Internett. Oversikten finnes på <http://www.ifla.org/VII/s22/statlinks.htm#5>.

Seksjonens faglige program under denne konferansen var en heldags workshop «Northumbria Lite» med tittel «*Statistics and library theory and research workshop: measuring impact and outcomes*». I tillegg støttet seksjonen diskusjonsgruppene «Performance measurement in academic libraries» og tilsvarende for public libraries. Som tittelen indikerer var det i innleggene til workshop'en lagt spesiell vekt på å måle impact/outcome. Dette definert som et resultat som fører til forandring. F.eks. om bruk av bibliotek har noen betydning i forhold til leseferdighet, i forhold til studentenes karakterer/jobbmuligheter, og i forhold til forskning. Fullstendig program er trykt i seksjonens newsletter for juni 2002 på <http://www.ifla.org/VII/s22/newslet/stat0602.pdf> og innledningspresentasjonen til Roswitha Poll finnes på www.uni-muenster.de/ULB/-outcome/index.html. De enkelte innleggene for øvrig vil etter hvert bli publisert i tidsskriftet «Performance measures and metrics».

Som workshop fungerte ikke dagen helt tilfredsstillende, planlagte diskusjonsgrupper lot seg ikke gjennomføre i de lokalene som var stilt til disposisjon, og det var heller ikke mulig å arrangere parallellsesjoner. Det var også synd at lokalene ikke rommet mer enn 50 deltakere. Men ellers var vi fornøyd med programmet og over oppslutningen og interessen for vårt arbeid.

Library Theory and Research Section

Av professor RAGNAR AUDUNSSON, Høgskolen i Oslo, avd. JBI

Tre saker preget arbeidet i IFLAs komité for bibliotekforskning og -teori: Den ene er knyttet til et prosjekt komiteen initierte i Boston og som nå er inne i data-innsamlingsfasen. Komiteen ønsker å se på hvordan politikere på det nasjonale nivået vurderer folkebibliotek. Noenlunde parallelle intervjuer skal gjennomføres i en rekke land, og resultatene skal legges fram i Berlin neste år. Denne gangen hadde komiteen et åpent arbeidsseminar for å diskutere framdriften i

prosjektet, som ledes av Bob Usherwood fra Sheffield.

Det andre temaet som ble diskutert var knyttet til etikk. K.G.Saur har nettopp publisert en bok om bibliotekaretikk redigert av Robert Vaagan fra bibliotek- og informasjonsstudiene ved Høgskolen i Oslo. I Glasgow ble denne boka lansert. I tilknytning til den økte opptattheten av etikk, planlegger FAIFE og komiteen for bibliotekforskning og -metode et felles arrangement i forbindelse med konferansen i Berlin neste år. Hvilken form dette vil få – om det blir en satelittkonferanse eller en integrert del av IFLA 2003 – er enda ikke klart.

Det tredje temaet for komiteen var en workshop om prestasjons- og kvalitetsmåling som vi sto som medarrangør til. Dette arrangementet samlet sprengfullt hus.

GLASGOW 2002

Document Delivery and Interlending Section

Av TORILL REDSE, RBT. Medlem av Standing Committee 2001-2005

Som vanlig ble det avholdt to komitémøter i forbindelse med IFLA-konferansen i Glasgow 2002.

Seksjonens medlemmer kommuniserer også via e-post, så flere av diskusjonstemaene var luftet for komitémedlemmene på forhånd. Mary Jackson, Association of Research Libraries, US, er leder av seksjonen, og ledet begge møtene. Poul Erlandsen, National Library of Education, Danmark, er sekretær.

IFLA Governing Board Meeting besluttet på sitt møte i mars 2002 å legge ned IFLA Office for International Lending/Universal Access to Publications Core Programme Office ved British Library i Boston Spa, Wetherby, UK. Dette på bakgrunn av at British Library vil stoppe sin støtte til kontoret fra mars 2003. Komiteen har hatt et tett samarbeid med the UAP-Office. Det var derfor nødvendig å diskutere om, og eventuelt hvordan, man skulle videreføre arbeidet som hittil er ivaretatt av UAP-kontoret. To av aktivitetene er spesielt viktige å opprettholde: Det er den internasjonale fjernlåskonferansen, som avholdes hvert annet år på ulike steder i verden, og Voucher systemet (IFLA Voucher Scheme). Jfr. Synopsis 5/2001.

IFLA Governing Board Meeting besluttet å opprette en arbeidsgruppe

som skal utrede behovet for å finne løsninger for administrering av vouchersystemet. Mary Jackson ble bedt om å lede dette arbeidet. I tillegg deltar Poul Erlandsen, Ross Shimmon og Derek Law i gruppen. Det gis allerede nå sterke tilbakemelding om at systemet må videreføres. Når det gjelder de internasjonale fjernlåskonferansene har arbeidsinnsatsen fra UAP-kontoret vært avhengig av vertslandets erfaring og ressurser til å avholde større internasjonale konferanser. Det er ønskelig at seksjonen påtar seg en rådgivende rolle i forhold til disse konferansene, blant annet i arbeidet med det faglige programmet. Den «8th Interlending and Document Supply International Conference» skal avholdes i Canberra, Australia, 28.- 31. Oktober 2003. De nasjonale arrangørene har erfaring i å avholde konferanser.

Det ble i forkant av møtene i Glasgow foreslått at det skulle opprettes følgende underkomiteer for å sikre at viktige oppgaver innen internasjonal ILL blir ivaretatt:

- Principles and Guidelines. Disse ble revidert siste år, men det er viktig å sikre videre bruk, oppdatering og oversettelser. (Deltakere: Poul Erlandsen, Penelope Street)
- Conference Programmes (Open sessions and Workshops). Denne gruppen skal, som tidligere nevnt, bistå ved de internasjonale fjernlåskonferansene som holdes hvert annet år. Gruppen skal også forberede seminarer og workshops som seksjonen holder på de årlige IFLA-møtene. (Deltakere :Hans Martin Fagerli, Daniel Mattes, Poul Erlandsen, Mike McGrath, Torill Redse)
- Newsletter. Seksjonens meldingsblad (Deltakere: Uwe Schwersky, Penelope Street, Poul Erlandsen)
- Strategic Plan. Forslag til strategiske planer for seksjonen. (Deltakere: Mary Jackson, Teresa Rodriguez)

Underkomiteene kan utvides med flere deltakere.

Seksjonen diskuterte også aktuelle tema for «open session» og en eventuell «workshop» i Berlin 2003, også emner som kan være aktuelle på IFLA-møtet i Buenos Aires i 2004.

Aktuelle temaer i Berlin er blant annet «LPM in ILL», Sentraliserte/desentraliserte kataloger, Copyright-spørsmål, e-publisering, lisensiering. Seksjonen arrangerte i år en «open session» med emnet «Global Access to Information: For whom?»

Det er fra sentralt IFLA-hold kommet oppfordringer om å samarbeide om arrangementer med andre komiteer. Det er gitt sterke signaler om at tid og lokaler er begrenset. «Open session» vil få to timer til rådighet. Tiden for komitémøtene vil også bli redusert i 2003.

Science and Technology Libraries Section

Av bibliotekdirektør INGAR LOMHEIM, NTNU. Medlem av
Standing Committee 1999-2003

Seksjonen arbeider innenfor følgende fem hovedmålsettinger:

- Være et internasjonalt diskusjonsforum for bibliotek innen naturvitenskap og teknikk
- Stimulere til utvikling av bibliotekprofesjonen innen området
- Gjennomføre prosjekt i egen regi og i samarbeid med andre IFLA-komiteer
- Utvikle seksjonen til en internasjonal ressurs for bibliotek innen fagområdet
- Heve statusen for bibliotek innen naturvitenskap og teknikk

Både medlemmer i seksjonen og møtedeltakelsen viser en sterk overrepresentasjon fra Europa og USA. Faste medlemmer fra Norden er i tillegg til undertegnede: Mette Stockmarr fra Danmark, Marianne Nordlander fra Sverige og Irma Paasanen fra Finland. Som tradisjonen tilsier hadde seksjonen to møter i Glasgow. Videre er seksjonen ansvarlig for to arrangement i løpet av IFLA-konferansen: En «Open Session» eller «Workshop» og en studietur. I seksjonens første møte brukes en del tid på den siste finpuss av program og opplegg for disse arrangementene.

«**Open Session**» hadde tittelen: «*Negotiating with friends or foes; Licensing SciTech Digital Resources, Selection, Archiving and Access for External Users*». Det var stor deltakelse omkring et toppaktuelt tema. Pierre Berard fra Frankrike, Ingegerd Rabow fra Sverige og Chris Rusbridge fra Scotland holdt utmerkede innlegg om relasjoner bibliotek – utgiver. Om begrensninger og muligheter innenfor utvelgelse, tilgang og bruksbetingelser, og erfaringer som er gjort gjennom lisensforhandlinger. For de som ønsker mer informasjon om innholdet vil «foilene» fra foredragene bli tilgjengelig på komiteens nettside. (Se IFLANET).

Det ble arrangert en studietur med 40 deltakere til Harriot-Watt University i Edinburgh. I tillegg til en omvisning i biblioteket fikk vi interessante foredrag om nasjonal informasjonsstrategi, bibliotekets rolle i nye læringsformer og LMS, og om satsingen på emneportalen EEVL. Dette er en portal for naturvitenskap og teknikk, og det settes inn store ressurser for å få til et kvalitetsprodukt. Foreløpig er det ikke satt begrensninger på

tilgangen og EEVL er interessant i forhold til tilsvarende satsing i BIBSYS.

Av prosjekter som løper i seksjonens regi kan nevnes «Need Assessment of Sci-Tech Libraries in Less-Developed and Developing Countries». Her arbeides det med å gjøre en kartlegging av de områdene som står svakest i bibliotekene i fattige land og som bør prioriteres med hjelp fra vår del av verden.

Møtene i seksjonen var ellers preget av planlegging for Berlin neste år. Undertegnede går ut av seksjonen i 2003. For IFLA i Oslo 2005 kan det være en fordel å ha en norsk representant i komiteen, og det vil bli tatt initiativ for å få til dette.

Information Technology Section (SIT)

Av ROAR STORLEER, førstebibliotekar/siv.ing. ved UBiT

Jeg ankom Glasgow torsdag kveld etter en fin togtur fra London. Glasgow viste seg å være en noe kjedelig by hvor en skulle tro at byarkitekt Cicignon som utformet Trondheim etter bybrannen, hadde vært på ferde. Byens gatemønster var meget kvadratisk innrettet. Her var det mye historie å få med seg som bl.a. arkitekten Charles Rennée Macintosh med sin helt spesielle arkitektoniske utforming hva interiør og eksteriør angår, samt Kate Cranstons Willow Tea Houses som Macintosh laget innredning og utsmykking til. Konferansen ble arrangert i SECC (Scottish Exhibition and Conference Centre) og hadde i år ca. 4.000 deltakere og i underkant av 200 utstillere.

Seksjonen hadde som vanlig møter på lørdag og fredag i hhv. forkant og etterkant av konferansen. Det er av IFLA besluttet at navn på seksjonene nå skal være foran «section», dvs. at seksjonen nå heter: «**Information Technology Section**». Det er fortsatt stor aktivitet i seksjonen som nå har 22 medlemmer, hvor bl.a. Mats Lindquist er formann.

Under årets konferanse var seksjonen ansvarlig for/aktør i følgende arrangement:

Open session: «*Technologies for extending the reach of Library Solutions*» som samlet en meget stor tilhørerskare. Følgende innlegg ble holdt:

«*Mobile access to libraries: librarians and users experience for i-mode applications in libraries*». MASAMITSU NEGISHI (National Institute of Informatics, Tokyo, Japan).

«*Reaching the unreached: How can we use ICTs to empower the rural poor in the developing world through enhanced access to relevant information?*» SUBBIAH ARUNACHALAM (M.S. Swaminathan Research Foundation, Chennai, India).

«*Critical technological and architectural choices for access and preservation in a digital library environment*.» SVEIN ARNE SOLBAKK (Norwegian National Library, Mo i Rana, Norway).

«*XML and bibliographic data: the TVS (Transport, Validation and Services) model*» JOAQUIM DE CARVALHO (BookMARC/University of Coimbra, Coimbra, Portugal) and MARIA INÊS CORDEIRO (Art Library, Calouste Gulbenkian Foundation, Lisbon, Portugal)

Workshop: «*Metadata: Foundations and Future*» som samlet 50 deltakere. Samlingen som var delt i to sesjoner ble veldig teknisk, men var meget bra. Foredragene legges ut på IFLA-Net.

1. «Metadata for description and discovery – presentations and discussions»:

«*Introduction to the workshop*» CATHERINE LUPOVICI (France)

«*Reports from the International Conference on Dublin Core and Metadata Applications 2001*» SHIGEO SUGIMOTO (University of Library and Information Science, Tsukuba, Japan), JUN ADACHI (National Institute of Informatics, Japan), THOMAS BAKER (Birlinghoven Library, Fraunhofer-Gesellschaft, Germany) and STUART WEIBEL (Dublin Core Metadata Initiative, USA)

«*MARCXML Toolkit - XML schemas and transformations available and planned for the MARC 21 environment*» SALLY MCCALLUM (Library of Congress, Washington DC, USA)

2. «Metadata for technical, archival, and presentation processes – presentations and discussions»

«*Metadata Encoding and Transmission Standard (METS): A framework for Digital Object Metadata*». COREY KEITH (USA)

Panel of METS implementors: – Moderator: Mats Lindquist, Sweden
– Catherine Lupovici: Implementation plans at the Bibliothèque nationale de France as the preservation format for digitized material and for web archiving

- Lyn Lewis Dafis (Wales): Welsh National Library implementation plans for text and still image projects
- Corey Keith: Library of Congress implementation and development of supporting tools for its audio and video collections

Joint session: *National Libraries with Information Technology.*

«*Capturing the Web: Learning from experience in the National Libraries*»

«*Breaking the waves - pioneering in web-harvesting*». BREWSTER KAHLE (Internet Archive, San Francisco, USA)

«*Capturing in practice: the surface web and the deep web*». CATHERINE LUPOVICI (Bibliothèque nationale de France, Paris, France)

«*The collection of Swedish web pages at the Royal Library: the web heritage of Sweden*». ALLAN ARVIDSON (National Library of Sweden, Stockholm, Sweden)

«*Archiving the Web - some legal aspects*». ALENKA KAVCIC-COLIC (National and University Library, Ljubljana, Slovenia)

«*Access to web archives: the Nordic Web Archive Access Project*». SVEIN ARNE BRYGFJELD (National Library of Norway, Oslo, Norway)

Discussion group: Seksjonen var ansvarlig for en diskusjonsgruppe om Metadata som samlet 50 ivrige tilhørere. Det kom innvendinger om at programkomiteene må samarbeide bedre, da det denne gang var to innslag om Metadata arrangert av ulike seksjoner. Slike diskusjonsgrupper har normalt en levetid på 2 år, men kan fornyes for ytterligere to år. Det er derfor forslag inne om å videreføre Metadatagruppen til Berlin, men spisse det mer mot flerspråklighet.

Diverse fra møtene i seksjonen

- Referat og erfaringer fra seksjonens aktiviteter i Boston ble gjennomgått.
- Status for SIT prosjekter
- Det er laget en historisk oversikt over SIT.
- Prosjektet «Training Needs Assessment» har hatt lite aktivitet siste år. Det arbeides med å få oversatt spørreskjema til russisk. Det er laget egen hjemmeside med aktuelle pekere.
- Prosjektet «GUI icons» avsluttes. Det er ingen automatikk i tilføyelse av nye ikoner og begrepet GUI er foreldet. Ønsket var at programleverandørene skulle overlevere sine ikoner til basen, men det har vært vanskelig å få til.
- Seksjonens «Action plan» ble gjennomgått og oppdatert. Fokus rettes mot autentisering. Dette skal gjøres årlig, og diskusjonen fortsetter på nettet.

- SITs aktiviteter under neste års konferanse i Berlin ble diskutert. Følgende temaer ble foreslått: RFID (Radio Frequency Identifier), Collection description, Interchange of documents and formats, Needs of standards for Portals (content level, Metadata/data structure, Technology protocols, dette er også områder det foreslås fokusert mer på i Action Plan.
 - Det ble også foreslått at alle foredragsholdere burde lage en «hand-out» som kunne deles ut før foredraget.
 - Man diskuterte behovet for trykte brosjyrer fra seksjonen og hvilke språk den burde oversettes til.
- I det hele er det mye spennende som er på gang i seksjonen.

Aktivitetsnivået er bra og det er mange interessante emner som en ønsker å ta opp i Berlin neste år.

Library and Research Services for Parliaments Section

Av GRO SANDGRIND, Stortingsbiblioteket

18th Annual International Conference of Parliamentary Librarians

ble avholdt i London dagene før IFLA konferansen i Glasgow. Tema for konferansen var:

1. *The House of Commons Library responding to needs in a time of change and challenge.*
2. *Intranets in some European Parliaments.*

I del 1 fikk vi en gjennomgang av status og utfordringer i parlamentet i Westminster. De har nylig vedtatt en informasjons- og kommunikasjonsstrategi, og av denne følger flere spennende prosjekter. Samarbeid og kunnskapsdeling står sentralt, samt arbeide med å realisere «e-voting» systemer. De fleste «Research papers» og «Standard Notes» publiseres nå på Internett.

Del 2 besto i presentasjoner av intranett i parlamentene i Sverige, Slovenia, Latvia og Norge.

Det er interessant å se hvor langt de fleste er kommet på dette området. Alle har intranett og alle har også sider på Internett. Vi har alle samme mål mht å få mest mulig informasjon tilgjengelig på web. PC-utbredelsen og kompetanse mht. bruk varierer, for eksempel i Slovenia har alle representantene egne PC-er, mens i flere andre land er dette ikke tilfellet.

På Stortinget er vi i ferd med å erstatte dagens intranett med en portalløsning som skal være personifisert og rollebasert.

IFLA 2002 i Glasgow

Seksjonen for parlamentsbibliotek og utredningstjenester har 150 medlemmer fra hele verden. Standing Committee-møtet ble avholdt i altfor små lokaler. Svært mange av medlemmene stiller på disse møtene, noe arrangørene i år ikke hadde tatt hensyn til. Derfor måtte svært mange av dem som møtte opp ta til takke med gulvet!!

Seksjonen arrangerte et meget vellykket endags «**Research seminar**» der bl.a. følgende tema ble behandlet:

1. «*Cheap and Effective Needs Assessments*»

Hvordan kan vi evaluere bibliotek- og utredningstjenester? Evaluering bør bygges inn i alt man gjør og tilpasses ressurser og forhold i det enkelte land.

2. «*Libraries and Research Service: «Colleagues, Clients, and Collaborators».*

Svenske Margareta Brundin, leder av seksjonen, delte med oss den svenske historien om hvordan samarbeidet mellom bibliotek og utredere hadde utviklet seg. Samarbeidet hadde til tider vært vanskelig. Hun understreket at fokus bør være på brukerne – hva tjener dem best? Budskapet var: Legg til rette for at profesjonelle team kan jobbe godt sammen og sett dem gjerne sammen med medarbeidere med ulik bakgrunn.

Seksjonens bidrag til «**Open seminar**» var: «*Future trends: E-government and Net Democracy; what is it and what is the role of the library?*»

Åke Grönlund, professor ved Umeå universitetet ga en interessant oversikt i sitt foredrag: «E-democracy and e-government – state of the art». Han tok for seg bakgrunn, motivasjon og forventninger i befolkningen knyttet til dette tema.

Richard Parè, parlamentsbibliotekar fra Canada orienterte om situasjonen i Canada og hvordan dette påvirker bibliotekene.

Seksjonen hadde en interessant dag i Edinburgh der vi besøkte det nye skotske parlamentet som har fått selvstyre innen visse rammer fra 1999. Prinsippene for den parlamentariske virksomheten bygger på at de skal være: «open, accessible, accountable and participative». Vi hadde en debatt i salen i parlamentet med politikere der tema var «Do parliamentary democracies get the information services they deserve?». Salen er utstyrt med moderne IT-løsninger med bl.a. web-casting på Internett. Parlamentet holder foreløpig til i midlertidige lokaler, men den nye parlamentsbygningen vil stå klar høsten 2003.

På programmet for øvrig sto en felles middag for alle medlemmene. Dette bidrar til å styrke det gode faglige nettverket som seksjonens medlemmer er en del av. Nye deltagere ble i år tatt spesielt hånd om. Erfarne seksjonsmedlemmer tok på seg oppgaven som mentor for en til to nye deltagere, noe som fungerte bra. Kanskje en idé for andre seksjoner?

Alle foredragene finnes på IFLAs sider på Internett.

Nytt om navn

Ragnar Audunsson, professor i bibliotek- og informasjonsfag, ble 18. oktober i år valgt til leder i EUCLID, den europeiske organisasjonen for bibliotek- og informasjonsvitenskapelig utdanning og forskning. Denne organisasjonen samler mange av de sentrale utdannings- og forskningsinstitusjonene innen feltet "Library and information science" (LIS) i Europa. Valget gjelder for en tre-årsperiode. EUCLID (som er en europeisk søsterorganisasjon til det amerikanske ALISE) har i dag bare ca 35 institusjonelle medlemmer og vil i tiden fremover arbeide med å øke antallet medlemmer. Til sammenligning finnes det i Europa ca 200 institusjoner med undervisning og forskning innen LIS. Et aktuelt område hvor EUCLID kan spille en større rolle er f.eks. å etablere en stab EUCLID-spesialister som kan delta i evaluerings- og akkrediteringsoppgaver innen ulike land innen LIS-feltet.

Ny bibliografisk litteratur

Av ODD HEIDE HALD

Odd Heide Hald

Bibliografier som ønskes registrert i denne spalten, kan sendes til Synopsis' redaksjon, RBT, Postboks 8046 Dep, 0030 Oslo. Denne spalten omtaler først og fremst selvstendig utgitte bibliografier og kataloger, men kan også gi plass for andre fortegnelser av spesiell bibliografisk interesse. Den tar med publikasjoner fra det inneværende og det foregående år. Unntaksvis registreres eldre publikasjoner. Nye utgaver eller årganger av allerede omtalte publikasjoner tas bare med dersom det har skjedd vesentlige endringer.

Sundbø, Svein

Hans Skjervheim: en kronologisk bibliografi over forfatterskapet 1948-2002.

– Oslo: Nasjonalbiblioteket, 2002. – 204 s. – (Nasjonalbibliotekets bibliografier, ISSN 1502-0959 ; 6). – ISBN 82-7965-064-4.

Appendiks: *Norsk positivismedebatt 1959-1979: en selektiv bibliografi.*

Som det framgår inneholder Svein Sundbøs publikasjon 2 bibliografier. - Den første er viet Hans Skjervheim, filosof og samfunnsforsker (1926–1999), og innledes med en fyldig og interessant oversikt over Skjervheims liv og forfatterskap. Bibliografien er delt i to hoveddeler. Første del omfatter Skjervheims egne skrifter 1948-1992, men er videreført til 2002 da flere publikasjoner av Skjervheim er kommet ut i denne siste tiårsperioden. Bibliografien tar sikte på å være så omfattende som mulig. Den registrerer alle selvstendig utgitte trykk, fra avhandlinger til småtrykk. Både førsteutgaver, reviderte utgaver og oversettelser er inkludert. Videre medtas bidrag som forord, innledninger og artikler i samlingsverk, leksika, festskrifter, årbøker, tidsskrifter og aviser. Publiserte foredrag og taler, intervjuer i fagtidsskrifter, aviser og andre periodika er tatt med. Dessuten er Skjervheims bokanmeldelser og anmeldelser av hans egne publikasjoner registrert. Bare enkelte dokumenttyper er utelatt, som manuskripter, forelesningsnotater, opptrykk av studiemateriale, eksempelsamlinger og intervjuer i radio og fjernsyn. (Forordet har imidlertid en liten oversikt over enkelte upubliserte dokumenter.) Når det gjelder språkform og utgivelsessted er det ingen begrensninger. Denne delen av bibliografien har 215 nummererte innførsler. Den har også oversikter over førsteutgaver

av Skjervheims bøker og over tidsskrifter og aviser som Skjervheim har publisert i. Bibliografien er ordnet kronologisk år for år, med underordning etter dokumenttype. Innførslene er annotert med kortfattede opplysninger om innhold, bakgrunn eller sammenheng i debatter og lignende, og er fortjenestefullt forsynt med henvisninger til hvor bidraget er publisert første gang, hvor det ellers er publisert, m.m.

Den andre delen av bibliografien omfatter et utvalg av litteratur om Skjervheim og hans forfatterskap. Den har 131 nummererte innførsler og registrerer bøker, småtrykk, hovedoppgaver, artikler i bøker, leksika, festskrifter, årbøker, tidsskrifter og aviser, publisert fra begynnelsen av 1970-tallet til 2002. Denne delen av bibliografien er ordnet alfabetisk etter forfatter. – Bibliografien har et ryddig bibliografisk forord om omfang og ordning.

Den andre bibliografien er en utvidet og redigert utgave av Svein Sundbøs og Turid Hansens bibliografiske hovedoppgave ved Statens bibliotekhøgskole i 1980 om norsk positivismekritikk. Bibliografien passer tematisk godt sammen med mye av litteraturen i Skjervheim-bibliografien. Den starter med året 1959 som var det året Hans Skjervheim kom med sin magisteravhandling «Objectivism and the study of man», og registrerer litteratur utkommet fra 1959 til 1979. Bibliografien omfatter, i henhold til forordet, 661 innførsler. Den registrerer bøker, småtrykk, avhandlinger, samlingsverker, rapporter, festskrifter, seriepublikasjoner, publiserte foredrag, stensilert materiale og annen grå litteratur, anmeldelser og artikler i årbøker, tidsskrifter og aviser. En del av samlingsverkene er analysert. Bibliografien er begrenset til materiale utgitt i Norge. Utenlandske forfatters bøker må være oversatt til norsk for å bli registrert. For norske forfattere er det ingen språklige begrensninger. Bibliografien har enkelte annoteringer av bibliografisk eller innholdsmessig art. Bibliografien er ordnet i en systematisk del med alfabetisk underinndeling etter forfatter og en alfabetisk del etter forfatter med kronologisk underinndeling. En egen oversikt viser den systematiske inndelingen. Tidsskrifter som er gjennomgått i sin helhet finnes i en egen oversikt. Bibliografien har ellers en faglig innledning, en redegjørelse for innsamlingsarbeidet og et ryddig bibliografisk forord om omfang og ordning.

Lindén, Lisa

Vad kan jag läsa: en inventering av litteratur som ur olika perspektiv berör jämställdhet – Göteborg: Jämställdhetskommittén, Göteborgs universitet, 2002 – 109 s. – (Jämställdhetskommitténs skriftserie, ISSN 1404-9120 ; 6). – ISBN 91-973921-5-4

Materialet i denne bibliografien er først og fremst basert på databasen «Kvinnsam» ved Göteborgs universitet. Bibliografien er begrenset til litteratur som på forskjellige måter er anvendelig for å utvikle likestillingsarbeidet. Den dekker områdene: (a) høyskole og universitet, (b) arbeidsmarked og arbeidsliv, (c) likestillingsmetoder, (d) kjønnskrenkninger og seksuell trakassering. Emner som grunnskole, foreningsliv, helse, globale forhold, historiske fremstillinger av enkeltpersoner, sport og familieliv er utelatt. Bibliografien dekker litteratur fra 1975 til og med 2001. Den registrerer publikasjoner på svensk, utgitt i Sverige eller med Sverige som emneord. De fleste av de anvendte emneordene er også hentet fra «Kvinnsam»-databasen. Det registrerte materialet omfatter bøker og deler av bøker, avhandlinger, utredninger, offentlige publikasjoner, småtrykk, tidsskrifter og artikler i tidsskrifter, rapporter og andre dokumenter i monografiserier.

Bibliografien er ordnet i 4 emnegrupper med alfabetisk underinndeling etter forfatter eller tittel. Den er annotert med emneord og opplysninger om dokumenttype. Bibliografien har to registre: et forfatterregister som dekker hovedforfatter og medforfatter og et emneregister.

Lauridsen, John T.

Samarbejde og modstand: Danmark under den tyske besættelse 1940-45: en bibliografi. – København: Det Kongelige Bibliotek: Museum Tusulanums forl., 2002. – 683 s. – (Danish humanist text and studies, ISSN 0105-8746 ; vol. 24). – ISBN 87-7289-568-3

Innledningsvis finnes et meget leseverdig kapittel om okkupasjonstiden i Danmark, forskerne og litteraturen og fordelingen av litteraturen på de forskjellige emnegruppene i bibliografien. Bibliografien dekker okkupasjonsårene i Danmark, eller «besættelsestiden» som danskene kaller den, dvs. perioden 9. april 1940 – 5. mai 1945. I tillegg er rettsoppgjøret også medtatt. Tidsmessig er kun publikasjoner utgitt fra 5. mai 1945 registrert. Samtidige dokumenter fra selve okkupasjons-tiden er altså utelatt. Bibliografien er avsluttet i november 2001. Når det gjelder dokumenttyper er avisartikler holdt utenfor av hensyn til den totale mengde det ville være snakk om. Innen tidsskriftlitteraturen etterstrebes ikke fullstendighet. Utvalgskriteriene for dette materialet er nøye redegjort for. Bakerst finnes for øvrig en oversikt over systematisk gjennomgåtte tidsskrifter. Likeledes finnes det oversikt over fag-, person- og lokalbibliografier. Alle selvstendig utgitte, trykte publikasjoner tas med, dessuten relevante ikke-trykte avhandlinger på forskjellige nivåer. Det er også lagt vekt på å inkludere utenlandske publikasjoner om Danmark og publikasjoner med en

komparativ vinkling hvor Danmark inngår. Bibliografien medtar også skole- og lærebøker, kildesamlinger, skjønnlitteratur og film. Samlingsverker og antologier er forsøkt analysert, med noen unntak. Anmeldelser er tatt med fra sentrale tidsskrifter, likeledes debatter. Språklig medtas bidrag på dansk, færøysk, norsk, svensk, engelsk, tysk, fransk og nederlandsk. Mye stoff av relevans for bibliografiens emne kan være å finne som deler av monografier om utenforliggende emner. Slikt materiale er ikke forsøkt gjennomgått.

Bibliografien er ordnet i 10 hovedgrupper med en rekke underinndelinger. Innen de enkelte gruppene er ordningen alfabetisk etter ordningsord i innførselen (forfatter, tittel, institusjon). Hovedgruppe 1 er viet hjelpemidler (bibliografier, oppslagsverker, arkiver, samlinger, tidsskrifter osv.), gruppe 2 dekker samlede fremstillinger mens for eksempel gruppe 10 handler vesentlig om andre fremstillinger av okkupasjonstiden enn de rent faglitterære (for eksempel i skjønnlitteratur, film, billedkunst, monumenter osv.). Bibliografien har 3 tillegg: (a) bøker og artikler om okkupasjonsårene i Danmark, utgitt i utlandet før mai 1945, (b) artikler om okkupasjonstiden, frigjøringen og rettsoppgjøret i «Salmonsens leksikon-tidsskrift» 1945-55 og (c) titler tilkommet mai-november 2001. Totalt inneholder bibliografien 7395 nummererte innførsler. Flere av disse numrene er imidlertid underinndelt i a, b, osv. slik at det totale antall innførsler er høyere enn nummereringen viser. Bibliografien er annotert med bibliografiske opplysninger etter behov. Noen realopplysninger finnes også. Bibliografien er utstyrt med en detaljert innholdsfortegnelse som fungerer som emneinnfallsport. Den har et personregister som dekker forfattere, utgivere, redaktører og omtalte personer. Bibliografien har også et stedsregister. Forordet i bibliografien inneholder en fortegnelse over anvendte bibliografier og registre. Forordet, innledningen og innholdsfortegnelsen foreligger også på engelsk.

«Katalogforum@nb.no»

Det er nå opprettet en diskusjonsliste for katalogiseringsspørsmål med navnet "Katalogforum". Diskusjonslisten skal administreres av Nasjonalbiblioteket. Tanken er at listen skal fungere som et åpent forum for katalogiseringsspørsmål.

RBTs høringsuttalelse av 10. oktober 2002 til Utdannings- og forskningsdepartementet vedr rapport om effektivitetsundersøkelser i universitets- og høgscolesektoren.

Riksbibliotek tjenesten har følgende kommentarer til rapporten av juni 2002 om effektivitetsundersøkelser i universitets- og høgscolesektoren, utarbeidet av en arbeidsgruppe nedsatt av departementet.

Ansvarlighet for data som rapporteres

For legitimitet og kvalitet er det viktig at institusjonene er ansvarlig for data som institusjonene rapporterer. Kommersielle aktører f.eks. innen feltet publikasjonsoversikter kan være interessante kilder til informasjon. Men det må være institusjonene selv som er ansvarlig for egen ressursbruk, aktiviteter, oppnådde resultater og rapportering av disse. Dette vil være med på å ansvarliggjøre institusjonene og sette fokus på oppnådde resultater, samtidig som den enkelte institusjon får større frihet til å utføre sine oppgaver.

Inndeling av indikatorer

Arbeidsgruppen har foreslått at indikatorene deles inn i innsatsfaktorer, aktiviteter og resultater. Dette er en meget ryddig inndeling som vi vil gi vår tilslutning til.

Omfang av rapportering og forhold mellom rapportering og indikatorer

Det er flere som har legitime behov for data og informasjon om aktivitetene innen UH-sektoren. For institusjonene og de vitenskapelige ansatte er det tjenelig og effektivt om det kunne foretas en årlig intern innsamling av data som gir tilstrekkelig datagrunnlag for all ekstern rapportering. Dette at en lokalt samler inn data som beskriver hele bredden i aktiviteten og alle oppnådde resultater. Indikatorene vil til en hver tid være et utplukk av disse innsamlede data.

Samles det inn data som beskriver hele bredden i institusjonens aktiviteter og som rapporterer alle oppnådde resultater er det senere

lettere å endre indikatorer og andre elementer som rapporteres. Dette gir samtidig institusjonen et bedre styringsgrunnlag.

Bibliotek

Indikator 25 og 26 omhandler museum. Vi vil gjøre oppmerksom på at det er utarbeidet forslag til indikatorer for bibliotek, og mener at indikatorer om institusjonenes bibliotekvirksomhet bør vurderes tatt med. Hvilke informasjonsressurser som er tilgjengelige i hvilken form er avgjørende innsatsfaktorer for undervisning og forskning. Videre er institusjonenes bibliotek nasjonale ressurser, og formidling fra disse gir viktige bidrag til institusjonenes samfunnsoppgave som bl.a. ressurs for lokalt næringsliv og forvaltning. Til orientering følger vedlagt Kvalitets-/resultatindikatorer for fag- og forskningsbibliotek, se også side 3.

Under *punkt 4.3.1 Arbeidskraft* er det foreslått at ressursene til bl.a. bibliotekansatte skal fordeles ut på avdelinger og institutter. Effektiviteten til enheter som administrasjon, IT og bibliotek bør også være gjenstand for vurdering. Dette vil kunne gi korrektiv og incitament til forbedring for disse enhetene. Institusjonens totale ressursbruk er av interesse og da bør en ikke undra enkelte enheter fra vurdering. Fordeling av biblioteksbruk på avdelinger og institutter kan være like vanskelig som fordeling av ressurser på fag og emner.

Under *punkt 2 Arbeidsgruppens tilråkning – Oppsummering* foreslås det at avdeling/institutt bør være analyseenhet. Dette støtter vi. I tillegg mener vi prinsipielt at alle enheter i organisasjonen bør være gjenstand for analyse, og spesielt som nevnt ovenfor: bibliotekvirksomheten.

Definisjoner

Under *punkt 2, Arbeidsgruppens tilråkning – oppsummering* går arbeidsgruppen inn for gjennomgang av alle definisjoner i DBH. Under *punkt 4 Videreutvikling av effektivitetsundersøkelser* presiseres det at det er behov for gjennomgang og kommunisering av definisjoner.

Innen arbeidsfeltet forskningsdokumentasjon har det vært et kontinuerlig arbeid med disse spørsmål hvor begreper og beskrivelser har vært gjenstand for jevnlig oppdateringer. Dagens definisjoner og praksis er således et resultat av utvikling over tid hvor erfaringer hele tiden har gitt korrektiv og har vært med på å avdekke svakheter ved gjeldende definisjoner.

I 2001 utga Riksbibliotekjentesten RBT skrift 110: *Forskningsdokumentasjon og registrering av kunstneriske resultater: kravspesifikasjon*. Vi holder i disse dager på med å slutføre en teknisk rapport om datautveksling av forskningsdokumentasjon. Dette som et ledd i internasjonalt standardiseringsarbeid innen forskningsdokumentasjon. Foreløpige resultater har allerede vært presentert på den 6. inter-nasjonale konferansen for forskningsdokumentasjon, CRIS2002 jf. web-side: <http://www.uni-kassel.de/CRIS2002/>. I denne rapporten etableres det et vokabular med presise definisjoner. Til orientering vedlegges tidligere utgitte rapport om kunstneriske resultater og en foreløpig versjon av den tekniske rapporten.

Formidling

Under *punkt 1.3 drøfting av mandatet* omtales formidling i to avsnitt og det fremgår at formidling ikke er godt nok ivaretatt i dagens effektivitets- og produktivitetsanalyser og at skillet mellom formidling og forskning ikke er klart. Med unntak av kunst ønsker vi å presisere at formidling er en aktivitet og ikke et resultat. Konferansebidrag jf. indikator 30 kan både være resultat (publikasjon) og formidling (presentasjon). Det er enkelt å skille mellom disse delene. Tradisjonelt har dette ikke vært gjort og det har medført uklårheter på dette punktet. For nærmere beskrivelse vises det her til rapport omtalt i punktet ovenfor.

Tilknytning til internasjonalt standardiserings arbeid

Vi vil gjøre oppmerksom på at det internasjonalt skjer standardiseringsarbeid i forhold til indikatorer for bibliotek, jf. *ISO 11620 Information and documentation – Library performance indicators*. Denne standarden er nylig blitt revidert for å tilpasses en situasjon med stadig større innslag av digitale bibliotekressurser. Endringsforslagene er nå ute til avstemning, jf. *ISO TC 46/SC 8/WG 4 Technical report 20983*.

Innen forskningsdokumentasjon skjer det også internasjonalt standardiseringsarbeid, og vi viser her til EU standarden CERIF. euroCRIS er ansvarlig for oppdatering og videreutvikling av CERIF standarden, jf. web-side: <http://www.eurocris.org>.

Ved operasjonalisering av indikatorene mener vi at en bør legge seg så nær opp til tilgjengelige internasjonale standarder som mulig.

BIBSYS

Under *punkt 4.1 Rutiner for rapportering* er det en fotnote i forbindelse med rapportering av publikasjoner som henviser til forskningsadministrativt system ved UiB og UiO. Vi vil her gjøre oppmerksom på at det allerede i 1993/94 var mulig å registrere forskningsresultater og publikasjoner i BIBSYS FORSKDOK. BIBSYS FORSKDOK kan i dag brukes for rapportering av publikasjoner. Det er i dag ca 40 institusjoner som aktivt bruker BIBSYS FORSKDOK til å registrere sine publikasjoner. Totalt er det ca. 60 institusjoner som har inngått avtale med BIBSYS om bruk av BIBSYS FORSKDOK.

RBTs høringsuttalelse av 31. oktober 2002 vedr. regelverk for forvaltning av eksternt finansiert virksomhet ved universiteter og høgskoler m.m.

Kommentarer til veileder, 1.1 Definisjoner, jf reglementets pkt 1

Under punktet heter det: «*Denne virksomheten kan omfatte forskning, undervisning, utredningsarbeid eller annen virksomhet som institusjonen ut fra sitt formål skal drive.*» Denne setningen kan gi rom for misforståelser da det kan være uklart om setningen relaterer seg til foregående setning og omtaler grunnbevilgning eller om setningen skal knyttes til påfølgende setning og således omtaler eksternt finansiert virksomhet. I utkastet til reglement, punkt 1: «*Definisjoner og avgrensning av reglementets rekkevidde*» er dette klarere formulert.

Punkt 2.2

I *fotnote 9, side 6* er indirekte utgifter som telefon, porto, IT, husleie og lys nevnt. Vi vil gjøre oppmerksom på at utgifter til bibliotek tjenester også hører hjemme her.

Punkt 2.3

For bibliotek kan det være aktuelt å påta seg mindre oppdrag som f.eks. søking i eksterne databaser mot betaling. Det kan i slike tilfeller være aktuelt å opererer med faste timepriser samt dekning av variable kostnader. Slike enkeltoppdrag har tradisjonelt hatt en kostnad på under fem tusen kroner, i noen tilfeller mer, men sjelden mer enn kr 10.000.

Vi vil ut fra dette gi vår støtte til siste setning i *punkt 2.3 b* hvor det heter: *Ved avtaler som gjelder mindre beløp kan brev eller annen dokumentasjon erstatte formell kontrakt mellom partene.*

Ut fra samme forhold vil vi be om at følgende setning eller tilsvarende blir vurdert lagt til *punkt 2.3 a*: «*Krav om prosjektbudsjett kan frafalles for mindre oppdrag av kort varighet oppad begrenset av et fastsatt beløp*».

Kommentarer til utkast til reglement

I *punkt 2a* kreves det utarbeidelse av budsjett for alle prosjekter og tiltak. Vi viser til kommentaren ovenfor og ber om at det gis anledning til å frafalle budsjettkravet for mindre oppdrag av kort varighet forutsatt at dette skjer innenfor fastsatte rammer.

Øvrige kommentarer

Fjernlån mellom bibliotek er en tjeneste som i mange tilfeller ytes uten noen form for vederlag. Dette kan bl.a. ses på som en av institusjonenes formidlingsoppgaver, og som i så tilfelle skal finansieres over institusjonenes grunnbevilgning. Fjernlån er et viktig nettverkssamarbeid som institusjonene og bibliotekene er avhengige av. Vi forutsetter at dette samarbeidet fortsetter som før. Å skulle ta full betaling for alle kostnader i forbindelse med fjernlån er ikke uten videre uproblematisk, da en rekke forhold i så tilfelle måtte avklares bl.a. forholdet til opphavsretten.

Vi anbefaler at det ikke foretas endringer i forhold til dagens situasjon for fjernlån før det eventuelt er foretatt en avklaring av spørsmål knyttet til slike endringer.

Ny utgave av NOSP adresseliste

NOSP (nordisk/baltisk samkatalog for periodika) adresseliste til nordiske og baltiske bibliotek foreligger nå i ny utvidet utgave. Nytt av året er at antall danske bibliotek som bidrar til NOSP er økt fra 59-334, da de aller fleste danske folkebibliotek nå bidrar til NOSP-samarbeidet. De fire største bibliotek i de baltiske land er også med. I alt er 1.258 nordiske bibliotekadresser tatt med i denne adresselisten. Katalogen inneholder dessuten de nordiske lands retningslinjer for fjernlån.

Publikasjonen kan bestilles fra Nasjonalbiblioteket, avd. Oslo
(nosp@nb.no)

Peter Wessel Zapffes fotografier til Nasjonalbiblioteket

Peter Wessel Zapffe (1899-1990) er regnet som en av Norges mest originale tenkere og samtidig en av våre store humorister. Mange forbinder ham med bøkene «*Vett og uvett*» og «*Barske glæder*» hvor det er humoristen Zapffe som utfolder seg. Men hans hovedverk er doktoravhandlingen «*Om det tragiske*» som han skrev i 1941 og som uttrykker hans grunnleggende pessimistiske syn på tilværelsen.

I tillegg til å være en betydelig filosof, var Zapffe også en dyktig fotograf. Zapffes kone, Berit Zapffe har nå overdratt Zapffes fotosamling til Nasjonalbiblioteket. Det er en unik samling på rundt 6.000 bilder. På sikt ønsker Nasjonalbiblioteket å gjøre fotografiene tilgjengelig for publikum, men først skal samlingen registreres og sikkerhetskopieres. Deretter skal originalene sendes til sikkerhetsmagasinet i Mo i Rana, til glede for framtidige generasjoner.

Peter Wessel Zapffe under arbeid med doktoravhandlingen (foto fra NB, avd Rana)]

Elektronisk informasjon

Mine gode råd er gratis!

Av førstebibliotekar EVEN FLOOD, RBT

First Nordic Conference on Scholarly Communication, Lund 22-23 okt og Kjøbenhavn, 24 okt.

Denne konferansen, som det ble propagandert for tidligere i Synopsis, ble altså holdt i uke 43 i Lund og i København. Forventningene til den var fra min side store, og de ble, med ett unntak innfridd. Alle foredragsholderne var meget gode, og det ble spennende diskusjoner. Det ble opplyst om at dette skal bli en konferanse som holdes annethvert år. Emnet tilsier ikke et årlig arrangement, ble det sagt. Det kan være noe i det. På den annen side skjer det ting så raskt at skal man følge med på den aller ferskeste utviklingen bør den være annenhver måned. Ett problem som på «Internet Librarian» i mars i år ble betegnet som stort var nesten løst. Det gjelder forfatterens rett til å legge ut sitt eget arbeide i et åpent elektronisk arkiv, selv om et forlag har godtatt arbeidet til publikasjon i et kommersielt tidsskrift. Det var ca. 200 deltakere med smått og stort fra hele Norden, og utenfra også. Norge kunne, og burde, stilt sterkere.

Arbeidene fra konferansen skal legges ut på konferansens nettsted, <http://www.lub.lu.se/ncsc2002/>, men i skrivende stund er det ikke gjort. Siden et par av foredragene heller ikke hadde skikkelig dokumentasjon utlevert, blir inntrykket av disse basert på overfladiske notater gjort under foredraget. Informasjonsstrømmen totalt var meget stor.

Første foredrag var fra Lund Universitetsbibliotek, det var: Ingegerd Rabow: «What is the use of electronic journals». Tittelen presterte å være både presis og villedende. Foredraget handlet direkte om hvordan elektroniske tidsskrifter ble brukt, og om hvordan man kunne måle bruken. Spesielt var Lund UBs system, ELIN@Lund, fremhevet. Problemet med måling av bruken er manglende standarder for hvordan det skal måles, og siden bruken er meget sentral i budsjettering og kontraktforhandlinger, er det viktig å få helt klart hva man snakker om. Det er også

viktig å få kartlagt de viktige tidsskriftene, innen de aller fleste felt er det ca. 10 – 20 av tidsskriftene som står for 80 - 90% av siteringene. (Disse tallene ble brukt i andre foredrag også).

Siden dette foredraget var et av dem uten dokumentasjon, er det ikke så lett å gi noe presist referat. Men mye mer om dette er på web. Her er et par gode startsteder: «Measures for Electronic Resources, fra Association of Research Libraries»:

<http://www.arl.org/stats/newmeas/emetrics/index.html> og «International Coalition of Library Consortia (ICOLC) Guidelines for statistical measures of usage of web-based indexed, abstracted, and full text resources», <http://www.library.yale.edu/consortia/webstats.html>

Tre ikke-kommersielle forleggere.

Tre av foredragene var fra forleggere av elektroniske tidsskrift. Alle tre publiserte på web med faglig høy kvalitet og fagfellevurdering. I ett av tilfellene var publiseringen et direkte forsøk på å konkurrere med (og forhåpentlig utkonkurrere) et meget tungt tidsskrift, som også er meget dyrt. I disse sesjonene fikk Fienden et navn: Elsevier ble utropt til den største stygge ulven, men det er flere andre ulver også som er ute etter de fete grisene.

De tre foredragene var «All Use is Fair Use» av Jan Velterop fra Biomed Central, <http://www.biomedcentral.com/>; Peter N. Boyce <http://www.aas.org/~pboyce/> fra American Astronomical Association <http://www.aas.org/> om «Beyond Today's Electronic Journals - What Do We Really Need», og Manfredi la Manna fra University of St Andrews og Electronic Society for Social Scientists eller ELSSS, <http://www.elsss.org.uk/>. Hans foredrag hadde tittelen: «The benefits and challenges of academic-led scholarly and scientific journals».

Jan Velterop fra Biomed central snakket om «Open Access», et nøkkelord i hele denne debatten (når det gjelder akademikerne, tredje dag kom det en del talere fra den private industrien som hadde et annet sett med prioriteringer. Mer senere.) Open Access OA (Åpen tilgjengelighet) er sentralt. For at vitenskapelige resultat skal bli nyttige må de brukes, leses, siteres, anvendes, utvides, og de må bli byggesteiner i nye teorier og eksperimenter. Nøkkelordet her er størst mulig tilgjengelighet. Open Access innebærer at:

1) En artikkel er universelt og fritt tilgjengelig via Internett, i et lett lesbart, og anerkjent format (som XML) i minst ett offentlig tilgjengelig og allment kjent arkiv (som Pubmed Central eller Arxiv), og blir lagt ut

øyeblikkelig etter publisering, uten restriksjoner.

2) Videre at forfatteren eller rettighetseieren gir ugjenkallelig rett til tredjepart til ubegrenset å bruke, kopiere og videreformidle artikkelen i sin helhet eller delvis, i et hvert format og medium forutsatt at ingen større feil innføres i denne prosessen og opprinnelig forfatterskap og kildeopplysningene til originalen ikke utelates eller forandres.

Dette er prinsipper fra «Public Library of Science», <http://www.public-libraryofscience.org/>. Hvordan finansieringen av materiale basert på åpen tilgjengelighet blir, er viktig. Siden materialet skal være vidt tilgjengelig må finansieringen komme fra forfatteren og hans institusjon. Det betales altså for materiale som sendes inn eller for et abonnement for å sende inn ubegrenset med artikler. Dette garanterer ikke publisering. Disse tidsskriftene er like mye basert på kvalitetsvurdering som de kommersielle. Kvalitet er nøkkelordet. Mer om dette på hjemmesiden til BiomedCentral. Et viktig initiativ om Open Access er BOAI, Budapest Open Access Initiative: <http://www.soros.org/openaccess/>.

Peter N. Boyce fra American Astronomical Association snakket om «Beyond Today's Electronic Journals». Bakgrunnen er AAAs rolle som forlegger for noen av de viktigste tidsskriftene innen astronomi: *Astronomical Journal* og *Astrophysical Journal*. Det mest spennende her var mulighetene for å utvide artikkelbegrepet og gi direkte koblinger til andre typer data via Astronomical Data System (ADS, <http://adswww.harvard.edu/>) og derfra til andre astronomiske informasjonstjenester. Det er redskap for publisering som går langt utover tradisjonelle tidsskrift. Boyce har skrevet mye om elektronisk publisering, et besøk på hans hjemmeside anbefales.

Manfredi la Manna fra ELSSS var den skarpeste av de tre. Han snakket om problemene det var å utgi et tidsskrift som skulle konkurrere med et kommersielt. Målet han ville ramme var Elseviers «*Journal of Economic Theory*», midlet var ELSSSs «*Review of Economic Theory*». De satset på mye lavere pris, like mange artikler og, viktigst: tiden fra innsendelse til publisering skulle bli 2 måneder, ikke 33 måneder som er JETs ventetid. Og prisen ville være 350 USD til OECD land, gratis til andre, satt opp mot Elseviers flerprispolitikk med 2 228 USD til USA, 2 650 USD til Europa og 2 228 USD til utviklingsland. Det var for å slippe lange og frustrerende diskusjoner om det siste at ELSSS satte grensen på medlemskap/ikke medlemskap i OECD. Hensikten er å skape et tidsskrift med høy status. Til det trengte man både kvalitet og ikke minst tid. Så første mål er å tiltrekke dyktige forfattere. Men økonomien var et problem. La Manna var den som klarest gikk ut med kritikk av Elsevier og deres prispolitikk, og i

særdeleshet den store bøygen som het konsortieavtaler og pakkeløsninger, bare kalt «The Big Plan», som til tross for at RET hadde lav pris medførte økte utgifter for dem som ville abonnere.

«The Big Plan».

Dette var altså fellesbetegnelsen på pakkeløsninger og konsortieavtaler som ble kraftig kritisert av la Manna og enda mer av Kenneth Frazier fra University of Wisconsin Libraries. Problemene med pakkeløsninger ble klarest illustrert av la Manna. For å etablere sitt nye tidsskrift måtte han få bibliotek til å abonnere på dette i stedet for det andre.. Det burde jo være enkelt med den store prisforskjellen. Men siden JET er med i pakkeløsningen fra Elsevier er det som en del av en felles pris og lar seg ikke separere ut. Dermed blir konkurrenten en prisøkning til tross for en billigere pris (på papiret). Slik blir pakkeløsningen en voldsom barriere for å holde konkurrenter ute. Så Frazier mente antitrustlovene måtte brukes mot en del av pakkeløsningene.

Frazier gikk sterkt inn for løsninger basert på private samlinger som kunne inkorporeres i større arkiv. Og at forfattere skulle, uavhengig av hva de hadde avtalt med store forlag, legge ut sine publiserte arbeider på disse. Forfatterens rettigheter til sine egne arbeider har vært et strids-spørsmål i lange tider, så sent som på Internet Librarian-konferansen i mars var forlagenes rettigheter nevnt som et stort problem for åpne arkiver. Men nå ser det ut til at forlagene gir seg på dette, slik at forskerne kan legge ut sine arbeider på egne arkiver så lenge det ikke er for salg.

Mer opplysninger om Frazier og hans arbeider er på:

<http://www.library.cornell.edu/pdc/frazier.html>.

Artikkelen han skrev i mars 2001 i D Lib magazine om «The Big Deal» finnes på: <http://www.dlib.org/dlib/march01/frazier/03frazier.html> og diskusjonen etter artikkelen, inklusive svar fra Elsevier finnes også på D-lib: <http://www.dlib.org/dlib/april01/04letters.html>. Det var flere som ikke var enige i Fraziers utelukkende negative syn på pakkeløsninger. Deltakerne i konsortiet OHIO link har funnet ut at 52 prosent av bruken av tidsskriftene i pakkeløsningen var fra tidsskrifter som de tidligere ikke hadde hatt abonnement på. Pakkeløsningen hadde derfor utvidet både tilbudet og bruken.

EU prosjektene FIGARO og SciX

To EU prosjekter ble presentert, FIGARO av Natalia Grygierczyk og SciX

av Bo-Christer Björk fra Helsinki. Websidene for disse er <http://www.-figaro-europe.net/index.html> og <http://www.scix.net/>. Begge virket meget interessante. FIGARO er et samarbeide med blant andre GAP – German Academic Publishers og universitetsbibliotekene i Delft og Utrecht. Formålet er å lage et felles elektronisk arkiv for flere mindre forlag. Det minner en del om SPARC, og flere trakk også sammenlikninger med Highwire. SciX vil lage et, for å sitere formålet, «open self organizing repository for scientific information exchange». Målet er å lage et arkiv for elektroniske arbeider og elektroniske tidsskrift. Mye av arbeidet er å lage en økonomisk modell for et slikt arkiv.

Prosjektene er viktige og interessante. Jeg vil anbefale et besøk på nettsidene og at man følger med på dem.

Etter konferansens første to dager virket folk optimistiske. Mange så veien fremover med mange muligheter til alternativer til de store forlagene. Det var god stemning ved festmiddagen den 23. oktober.

Næringslivet har ordet

Torsdag 24. Oktober ble vi fraktet med buss over Øresund til det farmasøytiske firmaet NovoNordisk, <http://www.novonordisk.dk/> hvor den siste delen av konferansen ble holdt. Og for akademikerne ble det en kalddusj da to forskere, Peter Kurtzhals og Ole Madsen fra NovoNordisk la frem sine perspektiver på publisering. For dem var det altoverskyggende å få arbeidene inn i de ti prosent av tidsskriftene som sto for 90 prosent av siteringene, det vil si de store prestisjetunge tidsskriftene. Det var der man fikk arbeidene skikkelig faglig vurdert av fagfeller og fikk bekreftelse på at forskningen var av kvalitet. Det var slik man fikk de beste forskerne til bedriften. Det var slik man viste aksjeeierne at man var på toppen internasjonalt. Og det var slik man fikk vurdert hvilken betydning det man holdt på med hadde ved å se på hvordan arbeidene ble fulgt opp. Prisen på tidsskriftet var av mindre betydning. Det å få arbeidet inn i det var alt.

Motiveringen for å begynne å publisere i nye og ukjente elektroniske tidsskrifter var minimal. Kriteriene for å publisere elektroniske tidsskrifter var:

- 1) Omfattende kvalitetssikring, ved fagfelle vurdering,
- 2) Det måtte være knyttet til en av de store referatorganene og indeksert i det, i tilfellet her: Medline, Excerpta Medica og Chemical Abstracts,
- 3) Det må være stor «impact factor» for tidsskriftet (det må siteres mye)

og

4) Det må være generelt anerkjent i de vitenskapelige miljøene.

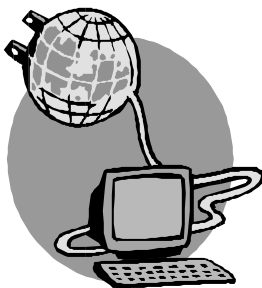
På spørsmål fra salen ble det sagt at budsjettet til litteratur var et problem, men det ble ikke gått mer inn på det. Det ble opplyst at for hele Novo var bibliotekbudsjettet på 4 mill dollar. Så optimismen blant akademikerne fra første dag dalte noe. Egentlig gjenspeiler det min erfaring fra da jeg fulgte debatten på 80-tallet. Det var da klart at tidsskriftprisene økte så kraftig fordi næringslivet var avhengig av dem og betalte hva det kostet. Vi stakkars universitetsbibliotek måtte bare følge med på galoppen. Premissene for prisene kom fra forlagene og fra næringslivet.

Et annet foredrag fra denne dagen bør også nevnes. Erik van der Velde fra Caltech snakket om Caltechs åpne arkiv basert på Open Archives Initiative for vitenskapelige arbeidere, CODA som finnes på <http://coda.caltech.edu/> og som er basert på OAI protokollen, <http://www.open-archives.org/>. Det var en meget interessant demonstrasjon. Et problem som bare så vidt kom opp, men som virket meget viktig er en identitet for dokumentene, tilsvarende et dokid i BIBSYS. Caltech baserte seg på en egen persistent URL til hvert dokument istedenfor å begynne å bruke forleggenes standard Document Object Identifier (DOI) som de følte ble for dyrt. En manglende felles standard her for de forskjellige OSAI-arkivene kan bli et problem hvis man har lyst til å ha alt i en felles database og søkemaskin.

Konferansen ble til slutt oppsummert av John Cox, fra sitt eget firma John Cox Associates, <http://www.johncoxassociates.com/>. Han kom kort inn på historien til de kommersielle forlagene som blomstret opp etter krigen, da det viste seg at de faglige foreningene som til da hadde stått for det meste av publiseringen ikke hadde kapasitet til å ta alle arbeidene. En av de som først så mulighetene her var den unge Robert Maxwell som her grunnla sin første formue. Mange vil si hans ånd fortsatt svever over bransjen. Problemene med økonomien skyldes delvis at markedmekanismer ikke fungerer. Brukerne er ikke de som betaler og de vet ikke prisen. Bibliotekene er for feige til virkelig å ta de kuttene som rammer brukerne hardest. I tillegg måtte bibliotekene i mange år bestemme seg for hvilke tidsskrifter man ville abonnere på før man fikk vite prisen, og før man fikk budsjettet. Ikke rart forlagene fikk enorme fortjenester. Eller, som en forlagsdirektør uttrykte det: «*Det har vært et misforhold mellom prisen på tidsskriftet og verdien på tjenestene*». Oversatt: «Vi har snytt dere i årevis». (Dette sitatet er fra en tidligere forelesning, ikke fra Cox sin). Forlagene begynner å få noen nye roller. Blackwell utgir ikke bare sine egne tidsskrifter, de er også underleverandører for mindre selskap som ikke har råd

til å trykke og utgi selv. Et annet punkt han kom inn på er at vi må se på tidsskriftene på en annen måte. Tidsskrift fungerer i dag som et varemerke, et kvalitetstempel. Han kom også inn på pakkeløsningene, og påpekte fordelene ved dem. Blant annet er budsjettering mye lettere når man nå (i motsetning til tidligere) vet hva prisen blir. Og som nevnt, utvalget av tidsskrifter er større, og det har vist seg at det utvidete tilbudet virkelig blir brukt.

Egentlig er det vanskelig å oppsummere hele konferansen. Dette er bare noen inntrykk, og det er mye som ikke er nevnt. Men la det være klart at dette var en meget god og godt gjennomført konferanse med høy kvalitet på foredragene, all ære til arrangørene. Neste konferanse blir om to år, og den bør få mange deltakere. Mye skjer, det skjer fort, og det forandrer livet og vanene til mange, forhåpentlig også til forskere fra næringslivet.

Kurs og konferanser 2003

31. januar. Oslo. Digitale referansetjenester. Arr: NOLUG.
Info: <http://www.rbt.no/eksterne/nolug/>

24.- 27. mars. Molde. Det 69. norske bibliotekmøte. Arr: BIBSYS og NBF

25. - 27. mars. Birmingham. Internet Librarian International 2003.
Info: <http://www.internet-librarian.com/>

17.- 22. august. Trondheim. European Conference on Research and Advanced Technology for Digital Libraries. Info: www.ecdl2003.org.

17.- 19. september. Kirkenes og Sør-Varanger. Den 9. nordnorske bibliotekkonferansen.
Info: <http://www.norskbibliotekforening.no/NNBK/>

28. - 31. oktober. Canberra. 8th IFLA Interlending and Document Supply International Conference. Info: <http://www.nla.gov.au/ilds>

Summaries

Av Marit MacMahon

Takk for meg!: Goodbye, and thank you! A "wake" was celebrated at RBT's offices on 18/11-02 to mark the end of its activities after 33 years. A special mention is due to some of those who worked for the inception of the organisation: Harald L. Tveterås who in 1967 proposed to the Ministry of Education and Church Affairs the creation of the post of a national librarian placed directly under the Ministry, and Gerhard Munthe who headed the Committee that was set up to investigate the need for such an office and formulate proposals for its tasks and responsibilities. Both later served as national librarian, followed by Bendik Rugaas, and the author. RBT's significance for the development of Norwegian academic, special and research libraries will no doubt be the subject of future research; the tasks and challenges have certainly been interesting and always changing.

It is the stated aim of RBT to secure central funding for measures that will help academic, special and research libraries facilitate coordinated and easy access to documentation and subject specialty information from electronic resources and library collections for all in research, higher education, the health service, administration, and trade and industry. With this in mind, the author was opposed to proposals to amalgamate RBT with either the Norwegian Directorate for Public Libraries or the National Library, reasoning that separate institutions are better placed to focus on achieving the aims of their own target groups.

The situation changed with the proposed merger of the Norwegian Museum Authority and the Norwegian Directorate for Public Libraries, with the ensuing amalgamation of the three organisations in charge of museums, public libraries and academic, special and research libraries into one umbrella organisation, ABM Development, from January 2003. The new organisation, whose aim it is to contribute to the development, preservation and exploitation of the national cultural heritage, is greeted with high expectations, and the author wishes to join in the expression of best wishes and good luck to ABM Development in the many, varied and exciting challenges ahead. *k*Kirsten Engelstad*ko*

Synopsis' framtid: The future of Synopsis: RBT has been contacted by many librarians who are worried about the future of Synopsis, and whether this news bulletin/contact forum for the academic, special and research library sector will continue to be published under the leadership of ABM Development. A letter summarising these views has been sent to the interim board of ABM Development by the Forum for librarians in smaller academic, special and research libraries. No decision has yet been made concerning the various library journals under ABM Development, but it appears that the first two editions of Synopsis 2003 will continue in the present format. It is hoped to provide further information about this in the next edition.

Brev til ABM-utvikling vedr Synopsis: Letter to ABM Development regarding Synopsis: "The Forum for librarians in smaller academic, special and research libraries" is an informal interest organisation currently representing 46 member libraries (mostly manned by a single librarian) and their parent institutions. Synopsis

has for many years represented probably the single most important information source for specialist library matters and is the only Norwegian library journal with academic librarians as its target group. It reports on a huge variety of national and international developments and events. New special knowledge and tasks are continuously demanded of academic librarians, and the journal provides invaluable news and advice. The journal, which is supplied free in print (2,500 copies) and in electronic format, is read not only by employees in academic, special and research libraries, but by many in public libraries and other organisations. The Forum for librarians in smaller academic, special and research libraries urges the continuation of SYNOPSIS under ABM Development.

Fire avdelingsdirektører i ABM-utvikling tilsatt: Appointment of four department directors for ABM Development: The following four appointments have been made: Harald Mehus as director of the administrative division, and Gudmund Valderhaug, Randi Ertesvåg and Leikny Haga Indergaard as departmental directors of the development division. The post as director of information will be re-advertised. More information from Jon Birger Østby, tel. 23 11 89 00; mobile 95 74 08 63.

Melvil Dewey – rationalitetens apostel: Melvil Dewey – apostle of rationalism: Melville Dewey exerted an enormous influence both on American public education and the development of public libraries in the US and the West in late C19 and early C20. He saw standardisation as a means to achieve efficiency and effectiveness in work routines and in education. A committee under his leadership introduced the standard sized file card, later adopted as the postcard size by the US mail service. As a young man he committed to his diary his intention to devote his life to education. He later became secretary of the American Metric Bureau, and Spelling Reform Association ("Melvil Dui"). Also, he was part founder of the American Library Association (ALA), of which he was the first secretary.

In 1873, at Amherst College, Dewey proposed a library classification system consisting of nine main categories, each of which was divided into nine sub-categories, etc., and based on the decimal principle. Copyright for the system, now enlarged to 10 main categories, was applied for in 1876.

In Denmark, Dewey's classification system has to date appeared in five editions, based on the 8th American edition of 1913 but containing certain changes and adaptations. In Norway, Dewey's system was introduced earlier and with fewer changes, largely due to Haakon Nyhuus of Deichman, who had worked for several years in American libraries. Like other classification systems, Dewey has been the subject of criticism, e.g. for its fixation on rationality and effectiveness, and for its one-dimensional vertical arrangement of figures.

During his time as director of Columbia College Library, Dewey founded the first library training college, the School of Library Economy, and he later held the influential post of State librarian in Albany. 80 years ahead of his time, he was a proponent of an open university and the acquisition of university degrees through such a university. Dewey "invented" Lake Placid as a holiday resort and founded the Lake Placid Club to provide recreation, enjoyment of nature and cultural experiences for teachers, librarians and the like, but the club was firmly embedded in the WASP tradition and excluded any minority groups not considered suitable for

membership. Dewey, "the irrepresible reformer" who brooked no opposition, died in 1931. His legacies include the American Library Association, the American Metric Bureau, the Spelling Reform Association, the Library Bureau, the Library School, the Library Journal and other specialist journals as well as the DDC.

Norske fjernlansdata i et bibliometrisk perspektiv: Norwegian interlibrary loan data seen in a bibliometric perspective: Interlibrary loan data from Norwegian academic, special and research libraries from 1998-2000 shows a decline in national article copy lending, and only lending from foreign libraries increased. From 1996 there has been a reduction in journal collections due to tight budgets, higher prices, greater access to on-line articles, and information retrieval increasingly geared towards the end-user.

An examination of data covering the whole of Bibsys from 1996-2000, constituting more than half a million orders for article copies when orders from libraries outside the network are taken into account, reveals an increase of over 100% in the number of orders for article copies from the start to the end of the period. This trend is due in part to the size of Bibsys' collections, the fact that all the universities, state colleges and an increasing number of academic, special and research libraries now form a part of the system, and also the availability of ISI data. An verification of which journals contain most of the articles requested, reveals that of 49,000 ISSN journals in the collections, a mere 3,536 contain 80% of all orders for copies. This imbalance follows a statistical pattern often seen in the library and information technology domain, and can be useful to librarians when cuts need to be made in journal subscriptions. Costly surveys are often undertaken to determine local use of journal collections, although interlibrary loan data is rarely used for this purpose. However, such data could usefully supplement local data. Other bibliometric indicators could be considered, too, such as the breadth of a collection, impact factors, price, and, importantly, the differences in frequency of use of articles that exist between subject specialities.

NVBFs 5. nordiske fjernlanskonferanse: NVBF's 5th Nordic conference on Interlibrary lending: The 5th Nordic conference on Interlibrary lending, entitled "ILL in a Digital Age; challenges – barriers – opportunities" was arranged by the Nordic Federation of Research Libraries Associations (NVBF) in Reykjavik on 3-5.10.02, attracting over 150 participants. The first session dealt with globalisation and the development of services enabling end users to place orders direct, as in the Canadian CISTI source, OCLC ILL direct and others. Session 2 looked at electronic journals and the effects on interlibrary lending when the end user himself obtains the article from the publisher and downloads it via the Internet. There was discussion of some problems associated with different licencing agreements. Session 3 discussed Mary Jackson's "Performance Measurement Study" of 1995-96; a new survey is promised for 2002. A Nordic survey was carried out during 2001, where Norway performed well. Session 4 on ILL standards included a presentation of the Swedish SAGA project intended to rationalise the whole interlibrary lending process, with all orders from the different library systems and from the end user converted to the SAGA format. The Norwegian ILL standard (NILL) will make it possible (in 2003) to send an order from one's own system to any other library system, as well as placing an order through the Union catalogue to another system. The session also introduced

the interlibrary lending suppliers SUBITO, the British Library Document Supply Centre, and OCLC. The conference provided a presentation of the new Danish "bibliotek.dk" for libraries called "Netpunkt.dk", a payable service available via Explorer 5.5 or newer. A new national library system in Iceland will be opened in early 2003, combining all Icelandic libraries in a single system, using "Aleph". From Norway there was a report on plans for NOSP and SAMBOK. The 6th Nordic ILL conference will be held in Norway in 2004. For the conference papers, see <http://www.dpb.dpu.dk/nvbf/nvbf.html>

IFLA 2002 i GLASGOW:*ho*IFLA 2002 IN GLASGOW:

Røverhistorier og naturkatastrofer - inntrykk fra IFLA 2002:*ho: Tales of plunder and natural catastrophes – some impressions from IFLA 2002: The Standing Committee for Preservation and Conservation organised two meetings in connection with the conference, to discuss formal arrangements and plans for future programmes. Also, a conference programme was arranged, starting with a session on "National Preservation Initiatives", with contributions from the British Library on UK initiatives in the period 2002-07. There is a trend towards increased regionalisation, supported by central funding and National Lottery grants. More at <http://www.resource.gov.uk/>,

<http://www.bl.uk/services/preservation/national.html/>,

http://www.bl.uk/concord/pdf_files/deacid supp.pdf/,

<http://www.dpconline.org/graphics/index.html/>.

A paper presented by a delegate from the Library of Congress gave examples of factors and events that have contributed to increased awareness for the need for preservation programmes. The message was that climate control is a strategy for passive mass conservation, which should be used in addition to the active conservation of individual objects. At the Koninklijke Bibliotheek, the Metamorfoze project is concerned with the preservation and de-acidification of paper based materials in national collections. It was necessary to establish criteria for the selection of the materials (newspapers from 1940-1950), before it is micro-filmed, registered, any repairs are carried out, whereafter it is de-acidified, wrapped and stored. Digital records are kept on the basis of the micro-films. A workshop heard about the developments in research, reasons for deterioration and some mechanisms to fight it. For information on a software programme (under development) which looks the relationship between climate and preservation strategies, see

<http://www.rit.edu/~661www1/> and

<http://www.climatebook.org/talks/IFLA/IFLA.zip/>.

A joint session was held by PAC and the national libraries, entitled "Blue Shield for the Protection of our Cultural Heritage", included a discussion of the need for national, regional and local disaster readiness plans, both for man-made and natural disasters. (For more on PAC, see:

<http://www.unesco.no/kultur/kulturarv/konflikt.htm/>.) The new Section for

Newspapers held an interesting session of preservation projects in the UK. See <http://www.newsplan2000.org/>. A session entitled "The Legal Challenges in Repatriating Library Materials", looked at the background and initiatives to clarify the question of cultural war booty, and rights and obligations in respect of return of culturally based materials, with examples from different countries.

(See <http://www.ihbc.org.uk/Unesco/1970%20convention.html/> and <http://www.ihbc.org.uk/Unesco/undroit.html/>.)

Statistics Section: Over the past four years, the activities of the Section have been widened, its scope now including statistics in addition to performance indicators. At the IFLA conference, the new statistics form for academic, special and research libraries, revised in accordance with the new ISO standard, was introduced. A guide has been prepared to link performance indicators against individual entries on the form to provide figures. In view of the Section's increasing work with other sections which has led to an expansion of its activities, a working group was appointed to review the aims and scope of the Section. A new text was approved and will be included in the brochure for Berlin 2003. A name change to "Statistics and Evaluation Section" has been proposed. Another working group was set up with the task of identifying performance indicators and aims. Discussions were also held to plan the programme for future conferences, with various arrangements to be held jointly with other sections. Work has been completed on a list of URLs of national library statistics, now available at <http://www.ifla.org/VII/s22/statlinks.htm#5/>. The Section organised a one day workshop entitled "Statistics and library theory and research workshop: measuring impact and outcomes". Furthermore, it supported the discussion groups "Performance measurement in academic libraries" and the equivalent for public libraries. The full conference programme is at <http://www.ifla.org/VII/s22/newslet/stat0602.pdf>, and the introductory talk at www.uni-muenster.de/ULB/outcome/index.html Individual papers will be published in the journal *Performance measures and metrics*.

Library Theory and Research Section Work centred on three areas: Firstly, a project had been initiated in Boston to determine how politicians at a national level view public libraries, and a work seminar was held to discuss progress on the collection of data, to be presented at next year's meeting in Berlin. The second topic revolved around ethics and the recent KG. Saur publication on ethics and librarianship (ed. Robert Vaagan of Oslo University College). The Section is planning a joint session on this topic with FAIFE at the Berlin conference. Thirdly, the Section jointly organised a workshop on performance measurement

Document Delivery and Interlending Section: Two committee meetings were held in connection with the 2002 IFLA conference in Glasgow. The IFLA Office for International Lending/Universal Access to Publications Core Programme Office will be closed from March 2003, and discussions were held on how to continue some of the work of the UAP office, especially the bi-annual international interlibrary lending conference (where it was felt that the Section should adopt an advisory role) and the Voucher system (see Synopsis 5/2001) (where a working group has been appointed to seek solutions how to administer the system). Prior to the conference, it was proposed that the following sub-committees be established to ensure that important tasks would be continued within international ILL: Principles and Guidelines, Conference Programmes (Open sessions and Workshops), Newsletter, and Strategic Plan. Discussions were held on a series of topics for inclusion at the next two conferences.

Science and Technology Libraries Section An Open Session entitled "Negotiating with friends or foes; Licensing SciTech Digital Resources, Selection, Archiving and

Access for External Users" included excellent contributions on the relationship between libraries and publishers; "foils" will be available at the Section's website (see IFLANET). A visit was made to the Harriot-Wyatt University in Edinburgh, with a guided tour of the library and interesting talks on the topic of national information strategy, the role of the library in new forms of learning and LMS, and the current interest in the subject gateway EEVL. The Section project "Need Assessment of Sci-Tech Libraries in Less-Developed and Developing Countries" aims to map the weakest areas of library work in the poorer countries, which should receive priority aid.

Information Technology Section The Section was responsible for an Open Session entitled "Technologies for extending the reach of Library Solutions", which included contributions on mobile access to libraries, how ICT can be used to empower the rural poor in developing countries, technological and architectural choices for access and preservation in a digital library environment, and XML and bibliographical data: the TVS model. A workshop with the title "Metadata: Foundations and Future" turned out to be highly technical but very interesting; the papers will be available on the IFLA-net. A Joint Session "National Libraries with Information Technology" was held, and the Section arranged a discussion group on the topic of Metadata. A series of items were discussed, including the Section's Action plan, which was updated, and activities were proposed for next year's meeting in Berlin.

Library and Research Services for Parliaments Section The 18th Annual International Conference of Parliamentary Librarians was held in London immediately prior to the IFLA conference in Glasgow, with the topics "The House of Commons Library responding to needs in a time of change and challenge", and "Intranets in some European Parliaments". The Westminster Parliament has recently adopted an information and communication strategy, with most of the papers and notes available via the Internet. The use of the intranet in parliament was discussed; the Norwegian Storting is currently replacing this by a personalised, role based gateway option. «The Library and Research Services for Parliaments Section» held a one day "Research Seminar" which included the topics of 1) Cheap and effective needs assessment, and 2) Libraries and research service: Colleagues, clients, and collaborators. The contribution to the Open Seminar dealt with "Future trends: E-government and Net Democracy: what is it and what is the role of the library?". An interesting day was spent in Edinburgh on a visit to the new Scottish parliament, with an open discussion with politicians on "Do parliamentary democracies get the information services they deserve?". All the Section's papers are available at the IFLA homepage.

Ny bibliografisk litteratur: New bibliographic literature:
 Sundbø, Svein Hans Skjervheim: A chronological bibliography of the writer's work 1948-2002 Oslo: The National Library 2002 – 204 pp (National Library's bibliographies ISSN 1502-0959:6) – ISBN 82-7965-064-4 Appendix: Norwegian debate on positivism 1959-1979: a selective bibliography.
 Lindén, Lisa: What can I read: an inventory of literature dealing with various perspectives of equality – Gothenburg: Committee of Equality, University of Gothenburg 2002 - 109 pp (Publications Series of the Equality Committee, ISSN 1404-9120; 6) – ISBN 91-973921-5-4

Lauridsen, John T.: Collaboration and resistance: Denmark during the German occupation 1940-45: a bibliography Copenhagen: The Royal Library: Museum Tusulanum Publ., 2002 – 683 pp (Danish humanist text and studies, ISSN 0105-8746; vol. 24) – ISBN 87-7289-568-3.

RBTs høringsuttalelse av 10. oktober 2002 til Utdannings- og forskningsdepartementet vedr rapport om effektivitetsundersøkelser i universitets- og høyskolesektoren: RBT's position paper of 10/10-02 to the Ministry of Education and Research in respect of the report on efficiency assessment in the university and college sector: It is important that the institutions themselves are responsible for the data reported. The division of the indicators into achievement, activities and results appears useful. As for the extent of reporting and the relationship between reporting and the indicators, there are many who have a legitimate need for data and information about activities in the sector, and an annual internal collection of data that provides an adequate basis for all external reporting would appear expedient and efficient. We would point out that proposals for indicators in respect of library already exist, and feel such indicators should be included. It is proposed that resources for e.g. library employees be divided by departments and institutions. We feel that the efficiency of units such as administration, IT and libraries should similarly be subject to scrutiny, which could provide correctives and incitement to improvements. We support the proposal that a department/an institute should represent a unit for analysis, and also feel that all the organisational units (e.g. the library) should be subject to analysis. Regarding the need for standardised definitions, RBT's current work on a technical report on the exchange of research documentation data is part of international work on standardising research documentation. (See <http://www.uni-kassel.de/CRIS2002/>.) Internationally, work is under way on the standardisation of performance indicators for libraries, and euroCRIS is responsible for the development of the CERIF standard for research documentation (see <http://www.eurocris.org/>). As for routines for reporting, we would point out that since 1993/94 it has been possible to register research results and publications in BIBSYS FORSKDOK.

RBTs høringsuttalelse av 31. oktober 2002 vedr. regelverk for forvaltning av eksternt finansiert virksomhet ved universiteter og høyskoler m.m.: RBT's position paper of 31/10-02 in respect of Rules for the administration of externally financed activities in universities, colleges, etc.: Point 2.2, footnote 9, p. 6 should include expenses for library services. Under 2.3, we support the suggestion that a letter or other documentation may replace a formal contract between the parties in cases where minor tasks are carried out (e.g. library searches in external databases). In such cases, the demand for a project budget should also not apply. We are of the view that no changes should be made to the current practice of a free exchange of interlibrary loan services, at least not until a clarification of questions linked with such changes has been undertaken.

Elektronisk informasjon: Electronic information: The First Nordic Conference on Scholarly Communication, Lund 22-23 October and Copenhagen 24 October. The conference, which henceforth will be held bi-annually, attracted around 200 participants and provided much stimulating and valuable discussion. The papers will be available at <http://www.lub.lu.se/ncsc2002/>. The contribution "What is the

use of electronic journals" discussed the ways such journals are used, and how such use can be measured. No standards for measurement exist, but given the importance of electronic resources in budgeting and contract negotiations, answers are needed. It is also necessary to establish which are the most important journals, since 10-20% of journals contain 80-90% of quoted work.

For more, see: <http://www.arl.org/stats/newmeas/emetrics/index.html/> and <http://www.library.yale.edu/consortia/webstats.html>.

Papers were presented by three non-commercial publishers of electronic journals, which are published on the Internet and with high quality, peer reviewed content. See: <http://www.biomedcentral.com/>, <http://www.aas.org/~pboyce/>, <http://www.aas.org/>, <http://www.elss.org.uk/>.

Open access is a key concept, the principles of which are at <http://www.publiclibraryofscience.org/>. Quality assurance is as important for non-commercial journals as for the commercial journals. More on this at the home page of BiomedCentral, and at <http://www.soros.org/openaccess/>. One paper described the ELSS journal "Review of Economic Theory" and detailed the problems encountered in the competition with Elsevier's "Journal of Economic Theory". Severe criticism of Elsevier's pricing policy was expressed, in particular as regards "The Big Plan", the term denoting package arrangements and consortium agreements which work to exclude competition. One solution could be based on private collections incorporated in larger repositories, where authors publish their work regardless of their agreements with the publishers. More at <http://www.library.cornell.edu/pdc/frazier.html/>.

Two EU projects were presented, FIGARO, which aims to create a combined electronic repository for several smaller publishers, and SciX, aiming to create an "open self organizing repository for scientific information exchange". See <http://www.figaro-europe.net/index.html>, and <http://www.scix.net/>

The last part of the conference was held at the premises of NovoNordisk (<http://www.novonordisk.dk>). A presentation of the perspectives of two researchers in relation to publishing came as something of a cold shower to the academic visitors. All-important was to have their work published in one of the (10% of) journals that publish 90% of quoted work. Costs were of little importance, and the motivation to publish in new and unknown periodicals was minimal.

Kurs og konferanser: A calendar of courses and conferences